

Μαθηματικά

Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

**ΜΕΡΟΣ Α΄
ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ - ΑΛΓΕΒΡΑ
Τόμος 1ος**

**Γ' Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 /
Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:**

**«Αναμόρφωση των προγραμμάτων
σπουδών και συγγραφή νέων
εκπαιδευτικών πακέτων»**

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Δημήτριος Γ. Βλάχος

Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ

Πρόεδρος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

**Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων
βιβλίων και παραγωγή υποστηρικτικού
εκπαιδευτικού υλικού με βάση το
ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Γυμνάσιο»**

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου

Αντώνιος Σ. Μπομπέτσης

Σύμβουλος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Αναπληρωτής Επιστημ. Υπεύθ. Έργου

Γεώργιος Κ. Παληός

Σύμβουλος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Ιγνάτιος Ε. Χατζηευστρατίου

Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγ. Ινστιτ.

**Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από
το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και**

25% από εθνικούς πόρους.

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Ιωάννης Βανδουλάκης, *Μαθημ/κός*
Χαράλαμπος Καλλιγιάς, *Μαθημ/κός-
Πληροφορικός, Εκπ. Ιδιωτ. Εκπ/σης*
Νικηφόρος Μαρκάκης, *Μαθημ/κός*
Εκπαιδευτικός Ιδιωτικής Εκπ/σης
Σπύρος Φερεντίνος, *Σχολικός*
Σύμβουλος Μαθηματικών

ΚΡΙΤΕΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

Χαράλαμπος Τσίτουρας,
Αν. Καθηγητής ΑΤΕΙ - Χαλκίδας
Γεώργιος Μπαραλός, *Σχολικός*
Σύμβουλος Μαθηματικών
Χαρίκλεια Κωνσταντακοπούλου,
Μαθ/κός Εκπ/κός Β/θμιας Εκπ/σης

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Κλειώ Γκιζελή, *Ζωγράφος*
Ιόλη Κυρούση, *Γραφίστρια*

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Βαρβάρα Δερνελή, *Φιλολόγος*
Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπ/σης

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ
ΚΑΙ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗ
ΣΥΓΓΡΑΦΗ

Αθανάσιος Σκούρας,
Σύμβουλος Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

ΕΞΩΦΥΛΛΟ
Μανώλης Χάρος, Ζωγράφος

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ

**Στη συγγραφή του πρώτου μέρους
(1/3) έλαβε μέρος και η Θεοδώρα
Αστέρη, *Εκπ/κός Β/θμιας Εκπ/σης***

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΙΑ
ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ

Ομάδα Εργασίας
Αποφ. 16158/6-11-06 και
75142/Γ6/11-7-07 ΥΠΕΠΘ

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

**Ιωάννης Βανδουλάκης
Χαράλαμπος Καλλιγάς
Νικηφόρος Μαρκάκης
Σπύρος Φερεντίνος**

Μαθηματικά

Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

**ΜΕΡΟΣ Α΄
ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ - ΑΛΓΕΒΡΑ
Τόμος 1ος**

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στο Δημοτικό σχολείο ολοκληρώθηκε ο πρώτος κύκλος της βασικής εκπαίδευσης. Στο Γυμνάσιο, θα στηριχτούμε στις γνώσεις που αποκτήσαμε μέχρι τώρα, θα τις αξιοποιήσουμε και θα προσπαθήσουμε να τις αναπτύξουμε και να τις διευρύνουμε.

Στην πορεία αυτή, ίσως διαπιστώσουμε ότι οι γνώσεις που διαθέτουμε δεν επαρκούν πάντα. Πρέπει, λοιπόν, να συμπληρωθούν κατάλληλα και μετά να προχωρήσουμε στο επόμενο βήμα, στο νέο προβληματισμό και τέλος στην καινούρια γνώση. Έτσι, με τη δική μας προσπάθεια και παράλληλα με τη βοήθεια και την καθοδήγηση του καθηγητή μας, θα καταφέρουμε,

όλοι μαζί μέσα στην τάξη, να αναπτύξουμε τις δυνατότητές μας, προσθέτοντας, όχι μόνο γνώσεις αλλά και νέους τρόπους να τις αποκτούμε.

Τα Μαθηματικά τα γνωρίζουμε ως ένα σχολικό μάθημα. Δεν πρέπει όμως να μείνουμε μόνο σ' αυτό. Όσα περισσότερα Μαθηματικά ξέρουμε και χρησιμοποιούμε, τόσο καλύτερα ερμηνεύουμε τον κόσμο μας και τελικά τον κατανοούμε. Είναι ένας κώδικας απαραίτητος για την κατανόηση του κόσμου μας, που λειτουργεί όπως η “γλώσσα” προγραμματισμού στους υπολογιστές. Όσες περισσότερες “λέξεις” ξέρει κανείς από αυτή τη “γλώσσα”, δηλαδή τα Μαθηματικά, τόσο καλύτερα αξιοποιεί τις δυνατότητες του μυαλού του. Επίσης, τα Μαθηματικά δεν είναι απλά ένα εργαλείο για τη

βελτίωση των ατομικών επιδόσεων, αλλά ένας βασικός μοχλός που βοηθάει την κοινωνική ανάπτυξη.

Το βιβλίο αυτό φιλοδοξεί να αποτελέσει ένα βήμα προς τις κατευθύνσεις αυτές. Είναι γραμμένο σύμφωνα με το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) και το νέο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών (ΑΠΣ) για τα Μαθηματικά του Γυμνασίου, καθώς και τις συγκεκριμένες προδιαγραφές και οδηγίες του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.

Σημαντικό χαρακτηριστικό του βιβλίου αυτού είναι ότι η παρουσίαση της θεωρίας περιορίζεται συχνά, για να αφήσει στους μαθητές τη δυνατότητα να αναπτύξουν, με τη βοήθεια των καθηγητών τους, τη

διαίσθηση, τη δοκιμή, την έρευνα και τέλος την αναγκαία σύνθεση.

Οι δραστηριότητες που προτείνονται και προηγούνται της θεωρίας, έχουν στόχο να υπάρξει ο προβληματισμός και η αναζήτηση που θα μας οδηγήσει στην ανάγκη να αναπτύξουμε την κατάλληλη θεωρία. Έτσι, γίνεται φανερό ότι η θεωρία είναι αποτέλεσμα μιας συγκεκριμένης αναζήτησης και όχι αυτοσκοπός. Οδηγός σ' αυτό το βηματισμό θα είναι και πάλι ο συνάδελφος καθηγητής του Γυμνασίου, που χωρίς τη δική του ουσιαστική συμβολή τίποτα δεν ολοκληρώνεται.

Πιστεύουμε ότι οι γονείς των μαθητών της Α΄ Γυμνασίου γνωρίζουν καλά, ότι σ' αυτή την ηλικία το σημαντικότερο δεν είναι η συνεχής

συσσώρευση γνώσεων - που φαίνονται ατελείωτες και συχνά μένουν στείρες - αλλά ο τρόπος που αποκτάται σε κάθε περίπτωση η απαραίτητη γνώση. Αν στον τρόπο αυτό προστεθεί και η μέθοδος εμπέδωσης και αξιοποίησής της, τότε αυτή η γνώση παίρνει διαστάσει του πολύτιμου αγαθού και της κοινωνικής αξίας, που παραμένει ο τελικός στόχος κάθε εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Στην εποχή μας, που όλα μεταβάλλονται ταχύτατα - και μαζί τους οι θεωρίες, οι απόψεις και οι θέσεις - κανείς δεν ισχυρίζεται ότι ένα σχολικό βιβλίο μπορεί να συνθέσει όλες τις απόψεις και να περιλάβει, στο σύνολό της, την εκπαιδευτική εμπειρία τόσων αιώνων.

Ως συγγραφείς του βιβλίου, θα είμαστε ευτυχείς αν οι συνάδελφοι καθηγητές αλλά και όλοι οι ενδιαφερόμενοι, στείλουν στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο τις κρίσεις και τις παρατηρήσει τους, ώστε να γίνει κατά το δυνατόν καλύτερο τούτο το βιβλίο. Το ποσοστό της “αλήθειας” που αυτό περιέχει θα διευρυνθεί όταν η προσπάθεια γίνει πιο συλλογική. Γι’ αυτή την “αλήθεια” που, όπως λέει ο Ελύτης:

**“Αιώνες τώρα με ρωτούν οι μάγοι
μα οι αστέρες αποκρίνονται κατά
προσέγγιση”.**

Οι συγγραφείς

ΜΕΡΟΣ Α΄

1ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

**ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ
Ο ΣΑΜΙΟΣ
(580 – 500 π.Χ.)**

**ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΟΝ
ΘΕΩΡΗΜΑ
ΕΛΛΑΣ – ΔΡΧ. 3.50**

Φυσικοί Αριθμοί

1.1. Φυσικοί Αριθμοί - Διάταξη - Στρογγυλοποίηση

- *Κατανοώ τους φυσικούς αριθμούς*
- *Αντιστοιχίζω τους φυσικούς αριθμούς με σημεία του άξονα*
- *Συγκρίνω φυσικούς αριθμούς*
- *Στρογγυλοποιώ φυσικούς αριθμούς*

1.2. Πρόσθεση - Αφαίρεση και Πολλαπλασιασμός φυσικών αριθμών

- *Προσθέτω, αφαιρώ και πολλαπλασιάζω φυσικούς αριθμούς*
- *Γνωρίζω τις ιδιότητες των πράξεων και τις χρησιμοποιώ στον υπολογισμό της τιμής μιας παράστασης*

- **Εκτελώ τις πράξεις σε μια αριθμητική παράσταση με την προβλεπόμενη προτεραιότητα**

1.3. Δυνάμεις φυσικών αριθμών

- **Κατανοώ την έννοια της δύναμης αν και διαβάζω δυνάμεις**
- **Υπολογίζω δυνάμεις με μικρό εκθέτη και για τις δυνάμεις του 10 εφαρμόζω τις ισότητες:**
$$10^v = 10 \dots 0 \text{ (v μηδενικά),}$$
$$2 \cdot 10^v = 20 \dots 0 \text{ (v μηδενικά) κλπ.}$$
- **Εφαρμόζω την προτεραιότητα των πράξεων στον υπολογισμό παραστάσεων με δυνάμεις και παρενθέσεις**

1.4. Ευκλείδεια διαίρεση - Διαιρετότητα

- Γνωρίζω την ταυτότητα της ευκλείδειας διαίρεσης
- Υπολογίζω το πηλίκο και το υπόλοιπο της ευκλείδειας διαίρεσης δύο ακεραίων και γράφω την ισότητα αυτής
- Κατανοώ ότι οι εκφράσεις:
“ Δ είναι πολλαπλάσιο του δ ”,
“ δ είναι διαιρέτης του Δ ”
και “ Δ διαιρείται με τον δ ” είναι
ισοδύναμες με την έκφραση:
“*Η ευκλείδεια διαίρεση του Δ με τον δ είναι τέλεια*”

1.5 Χαρακτήρες διαιρετότητας - Μ.Κ.Δ. - Ε.Κ.Π. - Ανάλυση αριθμού σε γινόμενο πρώτων παραγόντων.

- Γνωρίζω ποιοι αριθμοί λέγονται πρώτοι και ποιοι σύνθετοι**
- Γνωρίζω και χρησιμοποιώ τα κριτήρια διαιρετότητας με το 2, το 4, το 5 και το 10 καθώς και με το 3 και το 9**
- Αναλύω δύο ή περισσότερους αριθμούς σε γινόμενο πρώτων παραγόντων και βρίσκω μ' αυτόν τον τρόπο το Μ.Κ.Δ. και το Ε.Κ.Π. αυτών**

- *Θέλεις να έχεις ή να ξέρεις;* ρώτησε ο θείος τον ανιψιό του λίγο πριν τον αποχαιρετήσει στο αεροδρόμιο.

Το αγόρι κοίταξε το θείο του με μεγάλη απορία προσπαθώντας να καταλάβει τι εννοούσε με την ερώτησή του.

- *Θέλεις να έχεις πράγματα ή να ξέρεις γι' αυτά;* συμπλήρωσε ο θείος του. Πριν ακόμα προλάβει το παιδί να απαντήσει, ο θείος του συνέχισε:

- Περάσαμε όμορφα στις διακοπές. Τώρα είναι Σεπτέμβριος, εγώ γυρίζω στη δουλειά μου κι εσύ αρχίζεις το Γυμνάσιο. Θα σε ξαναδώ του χρόνου το καλοκαίρι και θα είσαι ένα χρόνο και μία τάξη μεγαλύτερος. Έπιασε το αγόρι από τους ώμους και κοιτώντας το στα μάτια πρόσθεσε:

- Δε θέλω να μου απαντήσεις τώρα. Θα σε ξαναρωτήσω του χρόνου. Έχεις, λοιπόν, καιρό να το ψάξεις, να κάνεις υποθέσεις, να φτιάξεις ιστορίες και πιθανά σενάρια, να σκεφτείς. Κυρίως αυτό: να σκεφτείς, είπε, σφίγγγοντάς του τα χέρια.

“Παρακαλούνται οι επιβάτες της πτήσης για Παρίσι να προσέλθουν στον έλεγχο των εισιτηρίων”,

ακούστηκε η αναγγελία από τα
μεγάφωνα.

- Και κοίτα, αν δεν έχεις σίγουρη
απάντηση, δεν πειράζει. Η δια-
δρομή αυτή μπορεί να αξίζει πε-
ρισσότερο. Το μυαλό μπορεί να
φτιάξει μόνο του έναν ολόκληρο
κόσμο. “Καλή πορεία, αγόρι μου”
- Καλό ταξίδι, θείε...

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΑΞΗ

Η τάξη είναι η ίδια ένα ταξίδι. Είναι
μια διαδρομή από σκέψη σε σκέψη,
από μία γνώμη σε μια άλλη, από
μια έκφραση σε ένα συλλογισμό.
Απόψεις που συμφωνούν, γνώμες
που είναι διαφορετικές, ιδέες που
διαμορφώνονται, συνθέτουν νέες
γνώσεις και προσθέτουν εμπειρίες.
Η θεωρία αναπτύσσεται μετά από

το σχετικό προβληματισμό και το διάλογο που γίνεται μέσα στην τάξη. Είναι η τελική θέση στην οποία καταλήγουμε, αφού δοκιμάσουμε και επαληθεύσουμε τη σκέψη μας. Ακριβώς γι' αυτό προηγούνται οι σχετικές δραστηριότητες. Μέσα απ' αυτές θα προβληματιστούμε και θα εκφράσουμε την άποψή μας. Δε σημαίνει ότι σε όλα θα έχουμε απαντήσεις και ότι όλα θα τα μπορέσουμε μόνοι μας. Γι' αυτό είναι και οι άλλοι. Αρκεί να μάθουμε ν' ακούμε τη γνώμη τους. Η σκέψη των άλλων θα πάει τη δική μας ένα βήμα παραπέρα. Σ' αυτό μας συντονίζει και μας βοηθάει ο καθηγητής μας. Όλοι μαζί και ομαδικά θα καταφέρουμε περισσότερα. Ας αρχίσουμε λοιπόν.

A.1.1. Φυσικοί αριθμοί – Διάταξη Φυσικών – Στρογγυλοποίηση

Από το Δημοτικό σχολείο μάθαμε την έννοια του φυσικού αριθμού. Στην παράγραφο αυτή γίνεται επανάληψη της έννοιας, της διάταξης και της στρογγυλοποίησης των φυσικών αριθμών. Μέσα από τις δραστηριότητες, που ακολουθούν, θα προσπαθήσουμε να ξαναθυμηθούμε αυτά που έχουμε μάθει και να τα διατυπώσουμε με πιο οργανωμένη σκέψη.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1η

Διάλεξε ένα τριψήφιο αριθμό. Βρες όλους τους διαφορετικούς τριψήφιους αριθμούς που προκύπτουν όταν εναλλάξεις τα ψηφία του αριθμού που διάλεξες και γράψε αυτούς με όλους τους δυνατούς τρόπους.

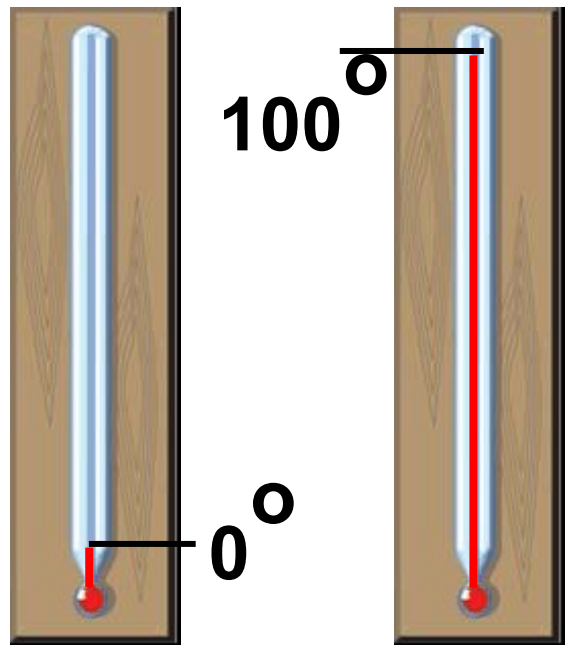

- ▶ Ποιος είναι ο μικρότερος και ποιος ο μεγαλύτερος;
- ▶ Γράψε όλους τους αριθμούς που βρήκες με σειρά αύξουσα, δηλαδή από το μικρότερο προς το μεγαλύτερο.
- ▶ Στη συνέχεια, γράψε τους ίδιους αριθμούς με φθίνουσα σειρά.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2η

Για να βαθμολογήσουμε ένα θερμομετρο ακολουθούμε μια συγκεκριμένη μέθοδο: Το αφήνουμε στον πάγο αρκετή ώρα και στο σημείο που θα σταθεί ο υδράργυρος σημειώνουμε το μηδέν (0°). Στη συνέχεια το αφήνουμε μέσα σε νερό που βράζει και στο σημείο που θα σταθεί ο υδράργυρος σημειώνουμε το εκατό (100°).

► **Σκέψου και διατύπωσε ένα τρόπο με τον οποίο θα μπορούσες να σημειώσεις και όλες τις ενδιάμεσες ενδείξεις.**

Θυμόμαστε – Μαθαίνουμε

• Οι αριθμοί 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, ..., 98, 99, 100, ..., 1999, 2000, 2001, ... ονομάζονται φυσικοί αριθμοί.

► Κάθε φυσικός αριθμός έχει έναν επόμενο και ένα προηγούμενο φυσικό αριθμό, εκτός από το 0 που έχει μόνο επόμενο, το 1.

◆ Οι φυσικοί αριθμοί χωρίζονται σε δύο κατηγορίες: τους άρτιους ή ζυγούς και τους περιττούς ή μονούς.

- Άρτιοι λέγονται οι φυσικοί αριθμοί που διαιρούνται με το 2 και περιττοί εκείνοι που δεν διαιρούνται με το 2.

- ◆ Το δεκαδικό σύστημα αρίθμησης δίνει τη δυνατότητα να σχηματίζουμε το απεριόριστο πλήθος των φυσικών αριθμών χρησιμοποιώντας μόνο τα δέκα γνωστά ψηφία: 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9.

- ▶ Η δυνατότητα αυτή υπάρχει γιατί η αξία ενός ψηφίου καθορίζεται και από τη θέση που κατέχει, δηλαδή τη δεκαδική τάξη του (μονάδες, δεκάδες, εκατοντάδες, χιλιάδες, δεκάδες χιλιάδες, εκατοντάδες χιλιάδες, ...).

• Στο εξής θα χρησιμοποιούμε τα παρακάτω σύμβολα:

το = που σημαίνει “ίσος με”,

το < που σημαίνει “μικρότερος από” και

το > που σημαίνει “μεγαλύτερος από”.

► Μπορούμε πάντα να συγκρίνουμε δύο φυσικούς αριθμούς μεταξύ τους. Επομένως έχουμε τη δυνατότητα να διατάξουμε τους φυσικούς αριθμούς από το μικρότερο προς το μεγαλύτερο, δηλαδή με αύξουσα σειρά μεγέθους.

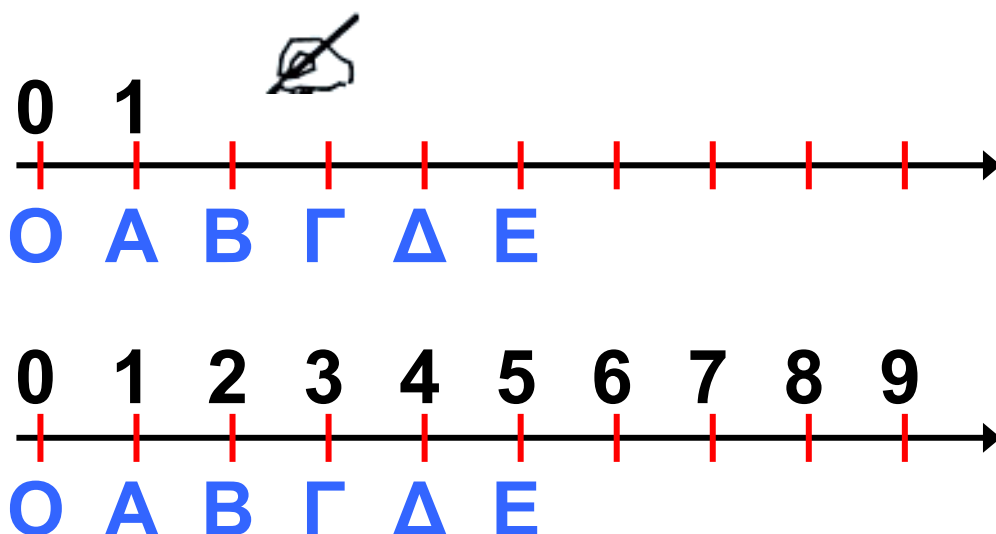
Για παράδειγμα: $0 < 1 < 2 < 3 < \dots$

$< 10 < 11 < 12 < \dots < 297 < \dots < 1000 < \dots$

◆ Η δυνατότητα αυτή, της διάταξης των φυσικών αριθμών, επιτρέπει να τους τοποθετήσουμε πάνω σε μια ευθεία γραμμή με τον παρακάτω τρόπο:

Διαλέγουμε αυθαίρετα ένα σημείο O της ευθείας, που το λέμε αρχή, για να παραστήσουμε τον αριθμό 0 .

Μετά, δεξιά από το σημείο O διαλέγουμε ένα άλλο σημείο A , που παριστάνει τον αριθμό 1 . Τότε, με μονάδα μέτρησης το OA , βρίσκουμε τα σημεία που παριστάνουν τους αριθμούς: $2, 3, 4, 5, \dots$

Στρογγυλοποίηση

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3η

Στις 13 Ιουνίου 2004, ακούστηκε στις ειδήσεις ότι από τα 450 εκατομμύρια πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ψηφίζουν τα 338 εκατομμύρια για να εκλέξουν 732 βουλευτές του Ευρωκοινοβουλίου.

- ▶ **Γιατί δεν αναφέρθηκε το ακριβές πλήθος των 454.018.512 πολιτών της Ε.Ε., καθώς και ο ακριβής αριθμός των 337.922.145 που είχαν δικαίωμα ψήφου;**
- ▶ **Γιατί, αντίθετα, στην περίπτωση των 732 ευρωβουλευτών, αναφέρθηκε ο ακριβής αριθμός;**
- ▶ **Πότε επιτρέπεται να χρησιμοποιούμε αυτή τη διαδικασία προσέγγισης ενός φυσικού αριθμού;**

Σκεφτόμαστε

Η δραστηριότητα αυτή μας οδηγεί να προβληματιστούμε γιατί σε αριθμούς, όπως το ακριβές πλήθος των πολιτών της Ε.Ε., δε χρειάζεται να αναφερθούμε με ακρίβεια, ενώ σε άλλους, όπως ο αριθμός των ευρωβουλευτών, απαιτείται ακρίβεια. Πότε, γενικότερα, η ακριβής διατύπωση ενός αριθμού είναι αναγκαία; Στην περίπτωση του πλήθους των πολιτών ή των ψηφοφόρων της Ε.Ε., αυτό που κυρίως ενδιαφέρει είναι η “τάξη μεγέθους”, π.χ. τα εκατομμύρια. Ενώ για τους ευρωβουλευτές ο ακριβής αριθμός είναι απαραίτητος, π.χ. στις ψηφοφορίες.

Από τα παραπάνω είναι φανερό ότι χρειάζεται μια διαδικασία που μας βοηθάει να εκφράσουμε, με τρόπο

κοινά αποδεκτό, ένα φυσικό αριθμό για τον οποίο δεν απαιτείται ακρίβεια.

Για παράδειγμα το ύψος ενός βουνού που είναι 1987 m, λέμε, συνήθως, 2000 m. Ενώ ο αριθμός ενός τηλεφώνου, το ΑΦΜ ή ο ταχυδρομικός κωδικός αναφέρονται πάντα με ακρίβεια.

Θυμόμαστε – Μαθαίνουμε

- Πολλές φορές αντικαθιστούμε ένα φυσικό αριθμό με μια προσέγγιση του, δηλαδή κάποιο άλλο λίγο μικρότερο ή λίγο μεγαλύτερό του. Τη διαδικασία αυτή την ονομάζουμε στρογγυλοποίηση.
- ◆ Για να στρογγυλοποιήσουμε ένα φυσικό αριθμό:

- Προσδιορίζουμε τη τάξη στην οποία θα γίνει η στρογγυλοποίηση.
- Εξετάζουμε το ψηφίο της αμέσως μικρότερης τάξης.
- Αν αυτό είναι μικρότερο του 5 (δηλαδή 0, 1, 2, 3 ή 4), το ψηφίο αυτό και όλα τα ψηφία των μικρότερων τάξεων μηδενίζονται.
- Αν είναι μεγαλύτερο ή ίσο του 5 (δηλαδή 5, 6, 7, 8 ή 9), το ψηφίο αυτό και όλα τα ψηφία των μικρότερων τάξεων μηδενίζονται και το ψηφίο της τάξης στρογγυλοποίησης αυξάνεται κατά 1.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ - ΕΦΑΡΜΟΓΗ

Να στρογγυλοποιηθεί ο αριθμός 9.573.842 στις (α) εκατοντάδες, (β) χιλιάδες (γ) εκατομμύρια.

Λύση

(α) Τάξη στρογγυλοποίησης:
εκατοντάδες.

Προηγούμενη τάξη: $4 < 5$. Όλα τα προς τα δεξιά ψηφία μηδενίζονται.

$$9.573.842 \rightarrow 9.573.800$$

(β) Τάξη στρογγυλοποίησης:
χιλιάδες

Προηγούμενη τάξη: $8 > 5$. Όλα τα προς τα δεξιά ψηφία μηδενίζονται και το ψηφίο της τάξης γίνεται:

$$3 + 1 = 4$$

$$9.573.842 \rightarrow 9.574.000$$

(γ) Τάξη στρογγυλοποίησης:
εκατομμύρια

Προηγούμενη τάξη: $5 = 5$. Όλα τα

προς τα δεξιά ψηφία μηδενίζονται
και το ψηφίο της τάξης γίνεται

$$9 + 1 = 10$$

$$9.573.842 \rightarrow 9.573.800$$

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

1. Γράψε με ψηφία τους αριθμούς που δίνονται παρακάτω σε φυσική γλώσσα: (α) διακόσια πέντε, (β) επτακόσια τριάντα δύο (γ) είκοσι χιλιάδες οκτακόσια δέκα τρία.

2. Γράψε σε φυσική γλώσσα τους αριθμούς: (α) 38.951, (β) 5.000.812, (γ) 120.003.

3. Ποιοι είναι οι τρεις προηγούμενοι αριθμοί του 289 και ποιοι οι δύο επόμενοι;

4. Τοποθέτησε σε αύξουσα σειρά τους αριθμούς: 3.515, 4.800, 3.620, 3.508, 4.801.

5. Τοποθέτησε το κατάλληλο σύμβολο: $<$, $=$, $>$, στο κενό μεταξύ των ακόλουθων αριθμών:

(α) $45 \dots 45$ (β) $38 \dots 36$,

(γ) $456 \dots 465$, (δ) $8.765 \dots 8.970$,

(ε) $90.876 \dots 86.945$, (στ) $345 \dots 5.690$

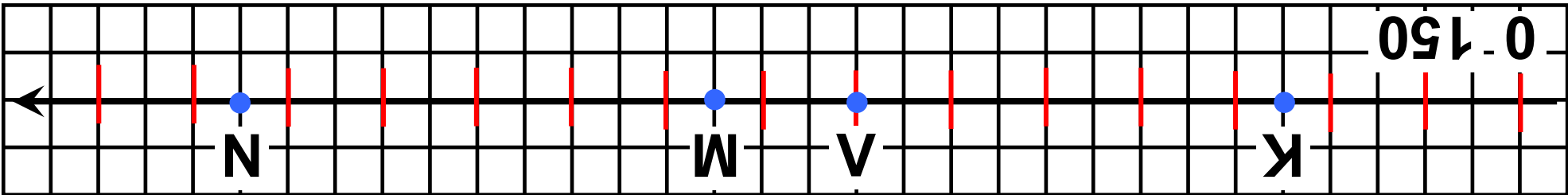
6. Κατασκεύασε έναν άξονα με αρχή το σημείο O και μονάδα OA ίσο με 2 cm . Τοποθέτησε τα σημεία B, Γ, Δ, E σε αποστάσεις 6 cm , 10 cm , 12 cm και 14 cm αντίστοιχα. Ποιοι αριθμοί αντιστοιχούν στα σημεία αυτά;

7. Γράψε Σ μπροστά από κάθε σωστή πρόταση και Λ μπροστά από κάθε λάθος.

(α) Ένας πενταψήφιος αριθμός έχει 6 ψηφία και με πρώτο ψηφίο το 0.

- (β) Στον αριθμό 5780901 το μηδέν δηλώνει απουσία δεκάδων και χιλιάδων
- (γ) Δέκα χιλιάδες είναι μία δεκάδα χιλιάδα
- (δ) Σε μια πενταήμερη εκδρομή θα γίνουν πέντε διανυχτερεύσεις
- (ε) Από τον αριθμό 32 ως τον αριθμό 122 υπάρχουν 90 αριθμοί
- (στ) Σε οκτώ ημέρες από σήμερα, που είναι Πέμπτη, θα είναι Παρασκευή
- (ζ) Από την 12η σελίδα του βιβλίου μέχρι και την 35η είναι 24 σελίδες
- (η) Δεν υπάρχει φυσικός αριθμός μεταξύ των αριθμών 2 και 3

- (β) Στο σημείο N αντιστοιχεί ο αριθμός 1875 □
- (α) Στο σημείο M αντιστοιχεί ο αριθμός 1200 □
- (ι) Στο σημείο V αντιστοιχεί ο αριθμός 1050 □
- (θ) Στο σημείο K αντιστοιχεί ο αριθμός 370 □

Οι απόψεις τσσορις ανασφονται στο παρακάτω σχήμα

8. Στρογγυλοποίησε στην πλησιέστερη εκατοντάδα τους αριθμούς: 345, 761, 659, 2.567, 9.532, 123.564, 34.564, 31.549 και 8.765.

9. Στρογγυλοποίησε τον αριθμό 7.568.349 στις πλησιέστερες:
(α) δεκάδες, (β) εκατοντάδες,
(γ) χιλιάδες, (δ) δεκάδες χιλιάδες,
(ε) εκατοντάδες χιλιάδες.

Α.1.2. Πρόσθεση, αφαίρεση και πολλαπλασιασμός φυσικών αριθμών

Παρακάτω θα ασχοληθούμε με τις «πράξεις» των φυσικών αριθμών. Το ουσιαστικό «πράξη» προκύπτει από το ρήμα «πράττω» και δηλώνει μια δράση ή ενέργεια. Οι αριθμοί που έχουμε γνωρίσει μέχρι τώρα υλοποιούν ανάγκες μέτρησης. Σύνθετες μετρήσεις προκύπτουν από απλές μετρήσεις με την διαδικασία των πράξεων, όπως για παράδειγμα της πρόσθεσης και της αφαίρεσης.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1η

Ο παρακάτω πίνακας δίνει τα αθροίσματα, δηλαδή τα αποτελέσματα της πρόσθεσης των μονοψήφιων φυσικών αριθμών.

+	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
0	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
3	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
4	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
5	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
6	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
7	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
8	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
9	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18

- ▶ *Τι παρατηρείς για την πρόσθεση με το 0;*
- ▶ *Πόσοι αριθμοί μπορούν να προστεθούν κάθε φορά;*
- ▶ *Δύο αριθμοί έχουν άθροισμα 12 και διαφορά 2. Μπορείς να βρεις τους αριθμούς αυτούς;*
- ▶ *Σύγκρινε τα αθροίσματα $3 + 6$ και $6 + 3$ και μετά τα αθροίσματα $(5+4) + 2$ και $5 + (4+2)$.*

- ▶ Διατύπωσε τα συμπεράσματά σου.
- ▶ Φτιάξε ένα παρόμοιο πίνακα για τον πολλαπλασιασμό, διατύπωσε τα αντίστοιχα ερωτήματα και προσπάθησε να δώσεις τις κατάλληλες απαντήσεις.

Σκεφτόμαστε

Παρατηρούμε ότι κάθε φορά μπορούμε να προσθέσουμε δύο μόνο αριθμούς, συνεπώς από τα ζευγάρια των αριθμών που έχουν άθροισμα 12, δηλαδή $9+3$, $8+4$, $1+5$, $6+6$, εκείνο που έχει διαφορά 2 είναι το ζευγάρι των αριθμών 7 και 5.

Επίσης, παρατηρούμε ότι:

$0+1=1+0=1$, $0+2=2+0=2$, $0+3=3+0=3$,
κ.ο.κ.

Η σύγκριση των αθροισμάτων

$3+6=9$ και $6+3=9$, όπως και άλλων τέτοιων αθροισμάτων

π.χ. $7+1=8$ και $1+7=8$ κ.λπ., μας οδηγούν στη διατύπωση της αντιμεταθετικής ιδιότητας. Επίσης, η σύγκριση των αθροισμάτων: $(5+4)+2=11$ και $5+(4+2)=11$, αλλά και άλλων αθροισμάτων, όπως π.χ. $(9+1)+3=13$ και $9+(1+3)=13$ κ.λπ., μας οδηγούν στη διατύπωση της προσεταιριστικής ιδιότητας. Επομένως, μπορούμε να διατυπώσουμε τις ιδιότητες της πρόσθεσης και αντίστοιχα του πολλαπλασιασμού των φυσικών αριθμών.

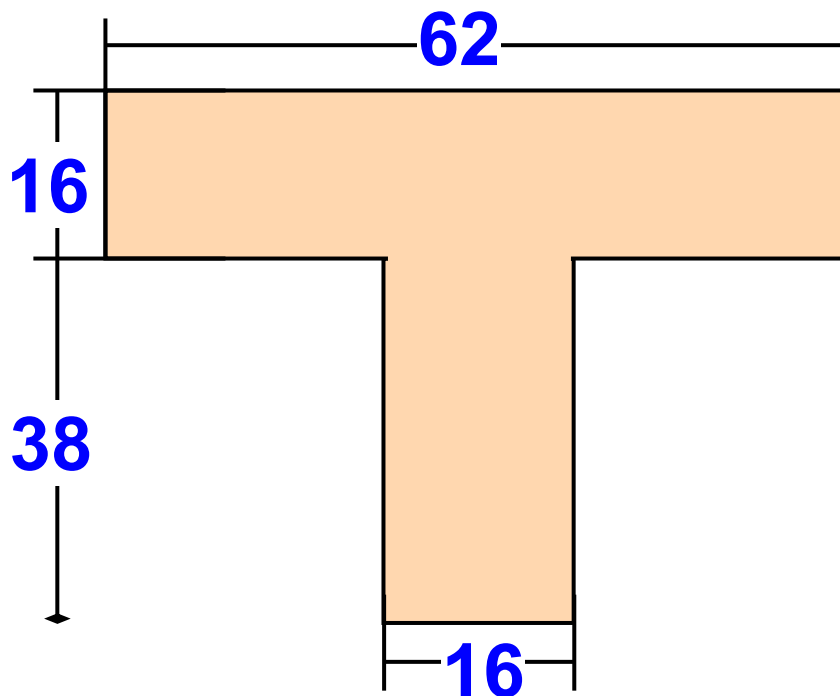
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2η

Σε όλο το μήκος του εθνικού δρόμου Αθήνας- Αλεξανδρούπολης υπάρχουν χιλιομετρικές ενδείξεις. Οι ενδείξεις αυτές γράφουν: στη Λαμία 214, στη Λάρισα 362, στην

Κατερίνη 445, στη Θεσσαλονίκη 514, στην Καβάλα 677, στην Ξάνθη 732, στην Κομοτηνή 788 και στην Αλεξανδρούπολη 854.

► Μπορείς να βρεις τις μεταξύ των πόλεων αποστάσεις;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3η

Ο Σπύρος υπολόγισε με το μυαλό του το εμβαδόν του παραπάνω σχήματος και το βρήκε 1600 τετραγωνικά χιλιοστά.

► Υπολόγισε και συ το εμβαδόν και δώσε μια εξήγηση για το τι ακριβώς έκανες για να το βρεις.

Θυμόμαστε – Μαθαίνουμε

• Πρόσθεση είναι η πράξη με την οποία από δύο φυσικούς αριθμούς $\underline{\alpha}$ και $\underline{\beta}$, τους προσθετέους, βρίσκουμε ένα τρίτο φυσικό αριθμό γ , που είναι το άθροισμά τους και γράφουμε: $\alpha + \beta = \gamma$

$$13 + 5 = 18$$

προσθετέοι

Άθροισμα

Ιδιότητες της πρόσθεσης:

▶ Το 0 όταν προστεθεί σε ένα φυσικό αριθμό δεν τον μεταβάλλει.

$$\alpha + 0 = 0 + \alpha = \alpha$$

▶ Μπορούμε να αλλάζουμε τη σειρά των δύο προσθετέων ενός αθροίσματος (Αντιμεταθετική ιδιότητα). $\alpha + \beta = \beta + \alpha$

▶ Μπορούμε να αντικαθιστούμε προσθετέους με το άθροισμά τους ή να αναλύουμε ένα προσθετέο σε άθροισμα (Προσεταιριστική ιδιότητα). $\alpha + (\beta + \gamma) = (\alpha + \beta) + \gamma$

• Αφαίρεση είναι η πράξη με την οποία, όταν δίνονται δύο αριθμοί, M (μειωτέος) και A (αφαιρετέος) βρίσκουμε έναν αριθμό Δ (διαφορά), ο οποίος όταν προστεθεί στο A δίνει το M.

$$M = A + \Delta \text{ και γράφουμε } \Delta = M - A$$

◆ Στους φυσικούς αριθμούς ο αφαιρετέος Α πρέπει να είναι πάντα μικρότερος ή ίσος του μειωτέου Μ. Σε αντίθετη περίπτωση η πράξη της αφαίρεσης δεν είναι δυνατόν να εκτελεστεί.

● Πολλαπλασιασμός είναι η πράξη με την οποία από δύο φυσικούς αριθμούς α και β, τους παράγοντες, βρίσκουμε ένα τρίτο φυσικό αριθμό γ, που είναι το γινόμενο τους: $\alpha \cdot \beta = \gamma$

$$7 \cdot 6 = 42$$

Παράγοντες

Γινόμενο

Ιδιότητες του πολλαπλασιασμού:

▶ Το 1 όταν πολλαπλασιαστεί με ένα φυσικό αριθμό δεν τον μεταβάλλει. $\alpha \cdot 1 = 1 \cdot \alpha = \alpha$

► Μπορούμε να αλλάζουμε τη σειρά των παραγόντων ενός γινομένου (Αντιμεταθετική ιδιότητα)

$$\alpha \cdot \beta = \beta \cdot \alpha$$

► Μπορούμε να αντικαθιστούμε παράγοντες με το γινόμενό τους ή να αναλύουμε ένα παράγοντα σε γινόμενο (Προσεταιριστική

ιδιότητα) $\alpha \cdot (\beta \cdot \gamma) = (\alpha \cdot \beta) \cdot \gamma$

► Επιμεριστική ιδιότητα του πολλαπλασιασμού ως προς την πρόσθεση: $\alpha \cdot (\beta + \gamma) = \alpha \cdot \beta + \alpha \cdot \gamma$

► Επιμεριστική ιδιότητα του πολλαπλασιασμού ως προς την αφαίρεση: $\alpha \cdot (\beta - \gamma) = \alpha \cdot \beta - \alpha \cdot \gamma$

Η πρώτη εμφάνιση των συμβόλων + και – χρονολογείται από τα τέλη του 15ου αιώνα, αλλά η γενικευμένη χρήση τους εμφανίζεται τον 19ο αιώνα. Αρχικά για την αφαίρεση χρησιμοποιήθηκε το σύμβολο «:». Λέγεται ότι η καταγωγή των συμβόλων αυτών οφείλεται στους εμπόρους που τα χρησιμοποιούσαν για να δηλώσουν ότι ένα βάρος βρέθηκε πιο πολύ ή πιο λίγο, αντίστοιχα, από το κανονικό. Τα σύμβολα \times και $=$ καθιερώθηκαν από Άγγλους μαθηματικούς το 1632 και το 1557 αντίστοιχα.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ - ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

1. Να υπολογιστούν τα γινόμενα:

(α) $35 \cdot 10$, (β) $421 \cdot 100$,

(γ) $5 \cdot 1.000$, (δ) $27 \cdot 10.000$

Λύση

$$\begin{aligned}(\alpha) \quad & 35 \cdot 10 = 350 \\(\beta) \quad & 421 \cdot 100 = 42.100 \\(\gamma) \quad & 5 \cdot 1.000 = 5.000 \\(\delta) \quad & 27 \cdot 10.000 = 270.000\end{aligned}$$

Από τα παραπάνω διαπιστώνουμε ότι για να πολλαπλασιάσουμε ένα αριθμό επί 10, 100, 1.000, ... γράφουμε στο τέλος του αριθμού τόσα μηδενικά όσα έχει κάθε φορά ο παράγοντας 10, 100, 1.000 ...

2. Να εκτελεστούν οι ακόλουθες πράξεις:

$$\begin{aligned}(\alpha) \quad & 89 \cdot 7 + 89 \cdot 3, \quad (\beta) \quad 23 \cdot 49 + 77 \cdot 49, \\(\gamma) \quad & 76 \cdot 13 - 76 - 3, \quad (\delta) \quad 284 \cdot 99\end{aligned}$$

Λύση

$$\begin{aligned}(\alpha) \quad & 89 \cdot 7 + 89 \cdot 3 = 89 \cdot (7 + 3) = \\ & 89 \cdot 10 = 890\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}(\beta) \quad & 23 \cdot 49 + 77 \cdot 49 = \\ & (23 + 77) \cdot 49 = 100 \cdot 49 = 4.900\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}(\gamma) \quad & 76 \cdot 13 - 76 \cdot 3 = 76 \cdot (13 - 3) = \\ & 76 \cdot 10 = 760\end{aligned}$$

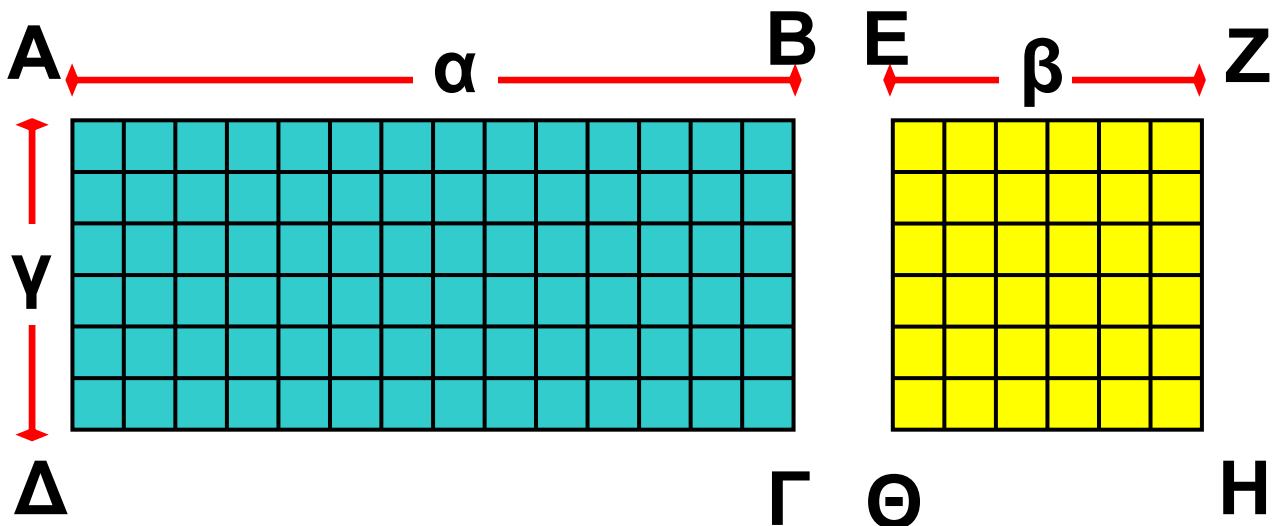
$$\begin{aligned}(\delta) \quad & 284 \cdot 99 = 284 \cdot (100 - 1) = \\ & 284 \cdot 100 - 284 \cdot 1 = 28.400 - 284 = \\ & 28.116\end{aligned}$$

3. Να ερμηνευτούν με γεωμετρικό τρόπο οι επιμεριστικές ιδιότητες:

$$\begin{aligned}(\alpha + \beta) \cdot \gamma &= \alpha \cdot \gamma + \beta \cdot \gamma \text{ και} \\ (\alpha - \beta) \cdot \gamma &= \alpha \cdot \gamma - \beta \cdot \gamma\end{aligned}$$

Λύση

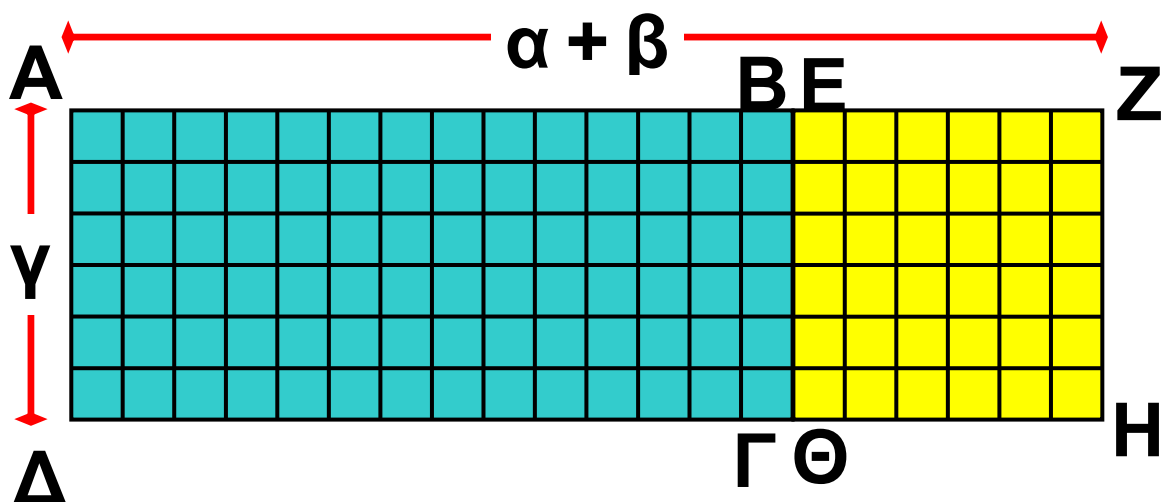
Δύο ορθογώνια παραλληλόγραμμα (μπλε και κίτρινο) έχουν μία διάσταση με το ίδιο μήκος γ .

$$\text{Εμβαδόν } AB\Gamma\Delta = \alpha \cdot \gamma$$

$$\text{Εμβαδόν } EZ\eta\Theta = \beta \cdot \gamma$$

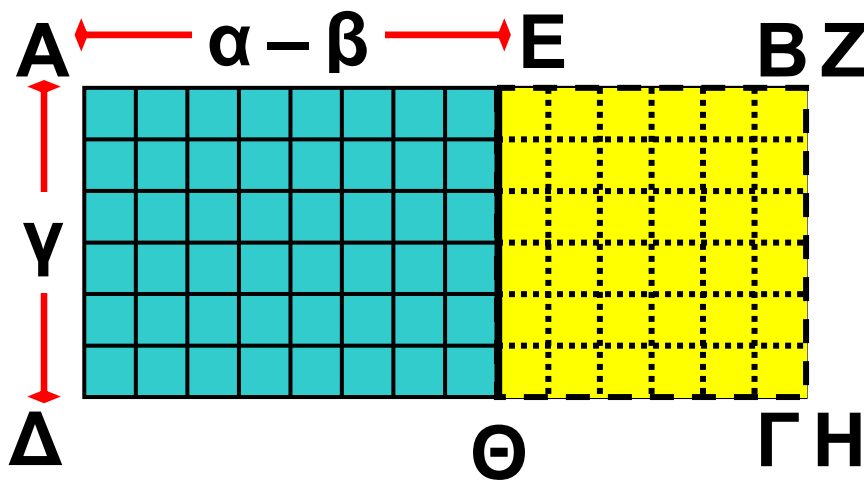
Για αυτό το λόγο μπορούμε, αν τα “κολλήσουμε”, όπως φαίνεται στο σχήμα, να φτιάξουμε ένα τρίτο, το AZΗΔ, με εμβαδόν ίσο με το άθροισμα των εμβαδών τους.

$$\text{Εμβ. } AZ\eta\Delta = \text{Εμβ. } AB\Gamma\Delta + \text{Εμβ. } EZ\eta\Theta$$

$$\text{Οπότε } (\alpha + \beta) \cdot \gamma = \alpha \cdot \gamma + \beta \cdot \gamma$$

Αν βάλουμε το μικρότερο πάνω στο μεγαλύτερο, όπως φαίνεται στο σχήμα, θα αποκτήσουμε ένα άλλο, το ΑΕΘΔ, που θα έχει εμβαδόν ίσο με τη διαφορά των εμβαδών των δύο αρχικών.

$$\text{Εμβ. ΑΕΘΔ} = \text{Εμβ. ΑΒΓΔ} - \text{Εμβ. ΕΖΗΘ}$$

$$\text{Οπότε } (\alpha - \beta) \cdot \gamma = \alpha \cdot \gamma - \beta \cdot \gamma$$

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Μερικές φορές ένας απλός συλλογισμός κάποιου ανθρώπου αξίζει πιο πολύ απ' όλο το χρυσάφι του κόσμου. Με κάποιες έξυπνες ιδέες κερδίζονται μάχες, γίνονται μνημειώδη έργα και δοξάζονται άνθρωποι, ενώ παράλληλα αναπτύσσεται η επιστήμη, εξελίσσεται η τεχνολογία, διαμορφώνεται η ιστορία και αλλάζει η ζωή. Ένα μικρό παράδειγμα είναι η “έξυπνη πρόσθεση” που σκέφτηκε να κάνει ο Γκάους (Karl Friedrich Gauss, 1777 - 1850), όταν σε ένα χωριό της Γερμανίας γύρω στα 1789, στην πρώτη τάξη του σχολείου, άρχισε να μαθαίνει για τους αριθμούς και τις αριθμητικές πράξεις. Όταν ο δάσκαλος ζήτησε

από τους μαθητές του να υπολογίσουν το άθροισμα:
 $1 + 2 + 3 + \dots + 98 + 99 + 100$, πριν οι υπόλοιποι αρχίσουν τις πράξεις, ο μικρός Γκάους το είχε ήδη υπολογίσει. Ο δάσκαλος έκπληκτος τον ρώτησε πώς το βρήκε. Τότε εκείνος έγραψε στον πίνακα:

$$(1 + 100) + (2 + 99) + (3 + 98) + \dots$$

$$+ (48 + 53) + (50 + 51) =$$

$$101 + 101 + 101 + \dots + 101 + 101 + 101$$

50 φορές

$$= 101 \cdot 50 = 5.050$$

Προσπάθησε να υπολογίσεις με τον τρόπο του Γκάους το άθροισμα
 $1 + 2 + 3 + \dots + 998 + 999 + 1000$
 και να μετρήσεις το χρόνο που χρειάστηκες. Πόσο χρόνο θα έκανες άραγε να το υπολογίσεις με κανονική πρόσθεση;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

1. Συμπλήρωσε τα παρακάτω κενά:

(α) Η ιδιότητα $\alpha + \beta = \beta + \alpha$

λέγεται

(β) Η ιδιότητα

$\alpha + \beta + \gamma = \alpha + (\beta + \gamma) = (\alpha + \beta) + \gamma$

λέγεται.....

(γ) Ο αριθμός που προστίθεται σε αριθμό και δίνει άθροισμα τον α είναι

(δ) Το αποτέλεσμα της αφαίρεσης λέγεται

(ε) Σε μια αφαίρεση οι αριθμοί M , A και Δ συνδέονται με τη σχέση:

.....

(στ) Η ιδιότητα $\alpha \cdot \beta = \beta \cdot \alpha$ λέγεται

.....

(ζ) Η ιδιότητα $\alpha \cdot (\beta \cdot \gamma) = (\alpha \cdot \beta) \cdot \gamma$ λέγεται

(η) Η ιδιότητα $\alpha \cdot (\beta + \gamma) = \alpha \cdot \beta + \alpha \cdot \gamma$ λέγεται

2. Συμπλήρωσε τα γινόμενα:

$$(α) \quad 52 \cdot \square = 5.200,$$

$$(β) \quad 37 \cdot \square = 370,$$

$$(γ) \quad 490 \cdot \square = 4.900.000$$

3. Συμπλήρωσε τα κενά με τους κατάλληλους αριθμούς, ώστε να προκύψουν σωστά αθροίσματα:

$$(α) \quad \begin{array}{r} \square 5 8 2 \\ + \quad 7 5 \square 1 \\ \hline \square 1 \square 7 3 \end{array}$$

$$(β) \quad \begin{array}{r} 4 \square 5 \\ + \quad 5 2 \square \\ \hline \square \square 1 0 \end{array}$$

$$(γ) \quad \begin{array}{r} \square 5 \square 5 \\ + \quad 5 2 \square \\ \hline 4 \square 9 3 \end{array}$$

4. Αντιστοίχισε κάθε γραμμή του πρώτου πίνακα με ένα από τα αποτελέσματα που υπάρχουν στο δεύτερο πίνακα.

$$1 + 2 + 3 + 4$$

$$14$$

$$1 + 2 + 3 \cdot 4$$

$$24$$

$$1 \cdot 2 + 3 \cdot 4$$

$$10$$

$$1 \cdot 2 \cdot 3 \cdot 4$$

$$15$$

5. Τοποθέτησε ένα “X” στην αντίστοιχη θέση

(α) $157 + 33 =$

190

200

180

(β) $122 + 25 + 78 =$

200

250

225

(γ) $785 - 323 =$

462

458

562

(δ) $7.321 - 4.595 =$

2.724

2.627

2.726

(ε) $60 - (18 - 2) =$ $60 + 18 - 2$

$(60 - 18) - 2$

$60 - 18 + 2$

(στ) $52 - 11 - 9 =$ $52 - (11 + 9)$

$(52 - 11) - 9$

$52 - 20$

(ζ) $23 \cdot 10 =$

230

240

2.300

(η) $97 \cdot 100 =$

970

9.700

9.800

(θ) $879 \cdot 1000 =$

87.900

879.000

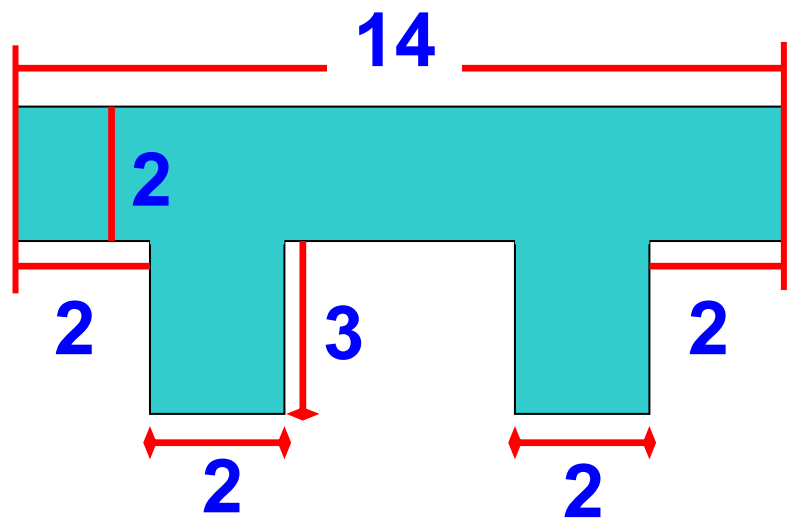
880.000

6. Υπολόγισε τα παρακάτω γινόμενα, χρησιμοποιώντας την επιμεριστική ιδιότητα:

(α) $3 \cdot 13$, (β) $7 \cdot 11$, (γ) $45 \cdot 12$,
(δ) $12 \cdot 101$, (ε) $5 \cdot 110$, (στ) $4 \cdot 111$,
(ζ) $34 \cdot 99$, (η) $58 \cdot 98$.

7. Υπολόγισε το εμβαδόν του σχήματος, χρησιμοποιώντας κατάλληλα την

επιμεριστική ιδιότητα.

8. Αγοράσαμε διάφορα σχολικά είδη που κόστιζαν: 156 €, 30 €, 38 €, 369 € και 432 €. (α) Υπολόγισε πρόχειρα αν αρκούν 1.000 € για να πληρώσουμε τα είδη που αγοράσαμε.

(β) Βρες πόσα ακριβώς χρήματα θα πληρώσουμε.

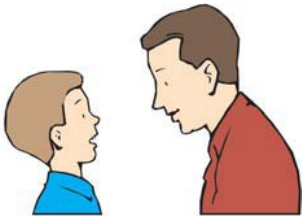
9. Ο Νίκος κατέβηκε για ψώνια με 160 €. Σε ένα μαγαζί βρήκε ένα πουκάμισο που κόστιζε 35 €, ένα πανταλόνι που κόστιζε 48 € και ένα σακάκι που κόστιζε 77 €. Του φτάνουν τα χρήματα για να τα αγοράσει όλα;

10. Σε ένα αρτοποιείο έφτιαξαν μία μέρα 120 κιλά άσπρο ψωμί, 135 κιλά χωριάτικο, 25 κιλά σικάλεως και 38 κιλά πολύσπορο.

Πουλήθηκαν 107 κιλά άσπρο ψωμί, 112 κιλά χωριάτικο, 19 κιλά σικάλεως και 23 κιλά πολύσπορο. Πόσα κιλά ψωμί έμειναν απούλητα;

11. Ο Άρης γεννήθηκε το 1983 και είναι 25 χρόνια

μικρότερος από τον πατέρα του.

(α) Πόσων χρονών είναι ο Άρης σήμερα;

(β) Πότε γεννήθηκε ο πατέρας του;

12. Ένα γκαράζ έχει 12 πατώματα.

Τα 7 πατώματα έχουν 20 διπλές

θέσεις και τα υπόλοιπα από 12

διπλές θέσεις. Στο γκαράζ μπήκαν

80 μοτοσικλέτες, 58 επιβατικά και

61 ημιφορτηγά. Επαρκούν οι θέσεις

για όλα αυτά;

Αρχικά ο άνθρωπος έκανε μόνο το διαχωρισμό ένα, δύο, πολλά. Με την πρόοδο του πολιτισμού, την ανάπτυξη των τεχνών και του εμπορίου διαμορφώνει τις έννοιες των αριθμών. Σ' αυτό βοήθησαν και τα φυσικά πρότυπα αρίθμησης, όπως π.χ. τα δάκτυλα του ενός χεριού (αρίθμηση βάση το 5) ή των δύο χεριών (βάση το 10). Μετά, τα πρώτα αυτά αριθμητικά συστήματα, συμπληρώνονται με τις πράξεις της πρόσθεσης και της αφαίρεσης.

Τα αποτελέσματα της αρίθμησης καταγράφονταν με τη βοήθεια χαραγών πάνω σε ξύλα ή κόκαλα ή με κόμπους σε σχοινιά. Το αρχαιότερο εύρημα ανάγεται στους

προϊστορικούς χρόνους και είναι το κόκαλο ποδιού ενός μικρού λύκου μήκους 18 εκατοστών που βρέθηκε, το 1937, στην πόλη Βεστόνιτσε της Μοραβίας (εικόνα).

Η ανάγκη υπολογισμού μεγεθών απαιτεί σύγκριση με ένα σταθερό υπόδειγμα, τη μονάδα μέτρησης. Οι πρώτες μονάδες αντιστοιχούν πάλι σε μέλη του σώματος, όπως παλάμες, δάχτυλους, πόδια, οργιά, πήχη. Από τα φυσικά πρότυπα, τις χαραγές, τους κόμπους, τα βότσαλα περάσαμε μέσα σε περίοδο χιλιάδων ετών στα σύμβολα που παρίσταναν αριθμούς. Τα σύμβολα αυτά ήταν διαφορετικά στους διάφορους αρχαίους πολιτισμούς. Η ενοποίηση του συμβολισμού των αριθμών που υπάρχει σήμερα

χρειάστηκε χιλιάδες χρόνια για να γίνει.

Η ιστορία του μηδενός και ο συμβολισμός του ακολουθεί διαφορετική πορεία. Κι αυτό γιατί η ανάγκη ύπαρξης ξεχωριστού συμβόλου για το “τίποτα” εμφανίστηκε πολύ αργότερα.

Οι Σουμέριοι και οι Βαβυλώνιοι άφηναν ένα κενό διάστημα για να δηλώσουν την απουσία αριθμητικού ψηφίου σε κάποια θέση. Οι παρανοήσεις και τα λάθη που προέκυπταν τους οδήγησαν στην υιοθέτηση του ειδικού συμβόλου ή ή κατά την Περσική περίοδο.

Το σύμβολο αυτό το τοποθετούσαν μόνο μεταξύ δύο ψηφίων και όχι στο τέλος ενός αριθμού. Από τον

3ο - 12ο αιώνα μ.Χ. το μηδέν είναι μια κουκίδα. Ο μαθηματικός και αστρονόμος Βραχμαγκούπτα, το 628 μ.Χ. ονομάζει το μηδέν ως “το τίποτα”. Τον 9ο αιώνα συναντάμε επιγραφή με σαφή συμβολισμό για το μηδέν.

Οι Ινδοί χρησιμοποιούν το σύμβολο του μηδενός και ως τελευταίο ψηφίο αριθμού. Έτσι είχαν 10 ισότιμα ψηφία τα: • ή 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 και 9.

Ο Άραβας μαθηματικός Αλ-Χουαρίζμι (787 - 850 μ.Χ.), στο έργο του “Αλγόριθμοι των Ινδικών αριθμών” γράφει το 820 μ.Χ. για το μηδέν: “Όταν μια αφαίρεση δεν αφήνει τίποτα, τότε, για να μη μείνει άδεια η θέση πρέπει να μπαίνει ένας μικρός κύκλος, γιατί

διαφορετικά οι θέσεις θα
λιγοστέψουν και μπορεί π.χ. η
δεύτερη να θεωρηθεί ως πρώτη".

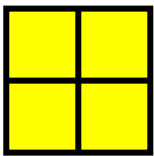
Ο Έλληνας μαθηματικός Κλαύδιος
Πτολεμαίος (100 - 178 μ.Χ.)
χρησιμοποιεί το σύμβολο θ για να
παραστήσει το μηδέν, στο βιβλίο
του "Μεγάλη Μαθηματική Σύνταξη"
ή "Αλμαγέστη" (150 μ.Χ.). Το
επινόησε από το αρχικό γράμμα της
λέξης "ουδέν" που σημαίνει κανένα
(ψηφίο).

Α.1.3. Δυνάμεις φυσικών αριθμών

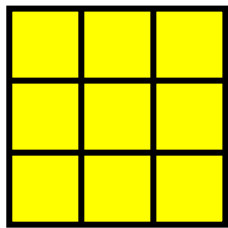
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1η

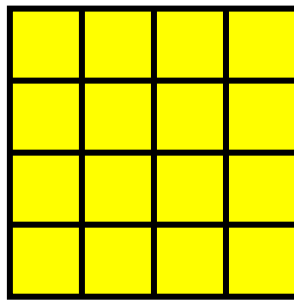
Από πόσα τετράγωνα αποτελούνται τα τέσσερα πρώτα σχήματα και από πόσους κύβους τα επόμενα τρία;

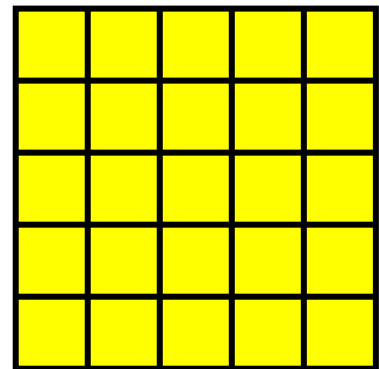
(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

(7)

Σκεφτόμαστε

Παρατηρούμε ότι έχουμε:

$$(1) 4 = 2 \cdot 2 = 2^2, \quad (2) 9 = 3 \cdot 3 = 3^2,$$

$$(3) 16 = 4 \cdot 4 = 4^2, \quad (4) 25 = 5 \cdot 5 = 5^2$$

Και αντίστοιχα:

$$(5) 8 = 2 \cdot 2 \cdot 2 = 2^3,$$

$$(6) 27 = 3 \cdot 3 \cdot 3 = 3^3,$$

$$(7) 64 = 4 \cdot 4 \cdot 4 = 4^3$$

Οι περιπτώσεις (1) έως και (4) αφορούν τα τετράγωνα των φυσικών αριθμών 2, 3, 4 και 5. Οι περιπτώσεις (5) έως και (7) αφορούν τους κύβους των φυσικών αριθμών 2, 3 και 4.

Θυμόμαστε - Μαθαίνουμε

Πολλές φορές συναντάμε γινόμενα των οποίων όλοι οι παράγοντες είναι ίσοι. Στην περίπτωση αυτή, χρησιμοποιούμε ονομασίες και συμβολικές εκφράσεις όπως φαίνεται στα παρακάτω.

- Το γινόμενο $\alpha \cdot \alpha \cdot \alpha \cdot \dots \cdot \alpha$, που έχει n παράγοντες ίσους με το α , λέγεται δύναμη του α στη n ή νιοστή δύναμη του α και συμβολίζεται με α^n .

$$\alpha^n = \alpha \cdot \alpha \cdot \alpha \cdot \dots \cdot \alpha$$

← n παράγοντες →

- Ο αριθμός α λέγεται βάση της δύναμης και ο n λέγεται εκθέτης.

• Η δύναμη του αριθμού στη δευτέ-
ρα, δηλαδή το a^2 , λέγεται
και τετράγωνο του a .

$$a^2$$

• Η δύναμη του αριθμού στην
τρίτη, δηλαδή το a^3 , λέγεται
και κύβος του a .

$$a^3$$

▶ Το a^1 , δηλαδή η πρώτη δύναμη
ενός αριθμού a είναι
ο ίδιος ο αριθμός a .

$$a^1 = a$$

◆ Οι δυνάμεις του 1 δηλαδή το 1^v ,
είναι όλες ίσες με 1.

$$1^v = 1$$

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2η

Ο Κωστάκης, η Ρένα και ο
Δημήτρης έκαναν τις πράξεις
στην αριθμητική παράσταση:

$$4 \cdot (7 + 7 \cdot 9) + 20$$

και βρήκαν ο καθένας διαφορετικό αποτέλεσμα.

Ο Κωστάκης βρήκε 335, η Ρένα 300 και ο Δημήτρης 524.

➤ Ποιος νομίζεις ότι έχει δίκιο; Δικαιολόγησε την απάντησή σου.

Θυμόμαστε - Μαθαίνουμε

• Αριθμητική παράσταση λέγεται κάθε σειρά αριθμών που συνδέονται μεταξύ τους με τα σύμβολα των πράξεων.

◆ Η σειρά με την οποία πρέπει να κάνουμε τις πράξεις σε μία αριθμητική παράσταση (προτεραιότητα των πράξεων) είναι η ακόλουθη:

1. Υπολογισμός δυνάμεων.
2. Εκτέλεση πολλαπλασιασμών και διαιρέσεων
3. Εκτέλεση προσθέσεων και αφαιρέσεων.

**Αν υπάρχουν παρενθέσεις,
εκτελούμε πρώτα τις πράξεις μέσα
στις παρενθέσεις με την παραπάνω
σειρά.**

*Η χρήση των παρενθέσεων
ξεκίνησε από τον 17ο αιώνα με
στόχο να υποδείξει την
προτεραιότητα των πράξεων.*

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ - ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

- 1. Να υπολογιστούν το τετράγωνο,
ο κύβος, η τέταρτη, η πέμπτη και η
έκτη δύναμη του αριθμού 10.
Τι παρατηρείτε;**

Παρατηρούμε ότι κάθε μία από τις δυνάμεις του 10 , που υπολογίστηκαν, έχει τόσα μηδενικά όσος είναι και ο εκθέτης της δύναμης. Για παράδειγμα: $10^6 = 1.000.000$ (έξι μηδενικά).

$$\begin{aligned}
 10^2 &= 10 \cdot 10 \\
 10^3 &= 10 \cdot 10 \cdot 10 \\
 10^4 &= 10 \cdot 10 \cdot 10 \cdot 10 \\
 10^5 &= 10 \cdot 10 \cdot 10 \cdot 10 \cdot 10 \\
 10^6 &= 10 \cdot 10 \cdot 10 \cdot 10 \cdot 10 \cdot 10 \\
 &= 100 \\
 &= 1000 \\
 &= 10.000 \\
 &= 100.000 \\
 &= 1.000.000
 \end{aligned}$$

2. Να εκτελεστούν οι πράξεις:

$$(\alpha) (2 \cdot 5)^4 + 4 \cdot (3 + 2)^2$$

$$(\beta) (2 + 3)^3 - 8 \cdot 3^2$$

Λύση

$$\begin{aligned}(\alpha) (2 \cdot 5)^4 + 4 \cdot (3 + 2)^2 &= 10^4 + 4 \cdot 5^2 \\ &= 10.000 + 4 \cdot 25 = 10.000 + 100 = 10.100\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}(\beta) (2 + 3)^3 - 8 \cdot 3^2 &= 5^3 - 8 \cdot 9 = \\ 125 - 72 &= 53\end{aligned}$$

3. Να γραφεί το ανάπτυγμα του αριθμού 7.604 με χρήση των δυνάμεων του 10.

Λύση

$$\begin{aligned}\text{Είναι: } 7.604 &= \\ &= 7 \text{ χιλ.} + 6 \text{ εκατ.} + 0 \text{ δεκ.} + 4 \text{ μον.} \\ &= 7 \cdot 1000 + 6 \cdot 100 + 0 \cdot 10 + 4 \cdot 1 \\ &= 7 \cdot 10^3 + 6 \cdot 10^2 + 0 \cdot 10^1 + 4\end{aligned}$$

Η μορφή αυτή

$7 \cdot 10^3 + 6 \cdot 10^2 + 0 \cdot 10^1 + 4$ ΤΟΥ
αριθμού 7.604 είναι το ανάπτυγμα
του αριθμού σε δυνάμεις του 10.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

1. Συμπλήρωσε στον πίνακα τα τετράγωνα και τους κύβους των αριθμών:

α	α^2	α^3
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		

α	α^2	α^3
15		
16		
17		
18		
19		
20		
25		

2. Γράψε με τη μορφή των δυνάμεων τα γινόμενα:

(α) $5 \cdot 5 \cdot 5 \cdot 5 \cdot 5 \cdot 5$ (β) $8 \cdot 8 \cdot 8 \cdot 8 \cdot 8 \cdot 8 \cdot 6 \cdot 6 \cdot 6$
(γ) $1 \cdot 1 \cdot 1 \cdot 1 \cdot 1 \cdot 1$ (δ) $a \cdot a \cdot a \cdot a$
(ε) $x \cdot x \cdot x$ (στ) $2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot a \cdot a \cdot a$

3. Υπολόγισε τις δυνάμεις:

$2^1, 2^2, 2^3, 2^4, 2^5, 2^6, 2^7, 2^8, 2^9, 2^{10}$.

4. Βρες τα τετράγωνα των αριθμών:

10, 20, 30, 40, 50, 60, 70, 80 και 90.

5. Βρες τους κύβους των αριθμών:

10, 20, 30, 40, 50.

6. Κάνε τις πράξεις:

(α) $3 \cdot 5^2$, (β) $3 \cdot 5^2 + 2$,
(γ) $3 \cdot 5^2 + 2^2$, (δ) $3 \cdot 5 + 2^2$,
(ε) $3 \cdot (5 + 2)^2$.

7. Κάνε τις πράξεις:

(α) $3^2 + 3^3 + 2^3 + 2^4$,

(β) $(13 - 2)^4 + 5 \cdot 3^2$.

8. Βρες τις τιμές των παραστάσεων:

(α) $(6 + 5)^2$ και $6^2 + 5^2$,

(β) $(3 + 6)^2$ και $3^2 + 6^2$.

Τι παρατηρείς;

9. Γράψε πιο σύντομα τα παρακάτω αθροίσματα και γινόμενα:

(α) $a + a + a$, (β) $a \cdot a \cdot a$,

(γ) $x + x + x + x$, (δ) $x \cdot x \cdot x \cdot x$

10. Γράψε τους αριθμούς:

(α) 34.720, (β) 123.654, (γ) 890.650

σε αναπτυγμένη μορφή με χρήση των δυνάμεων του 10.

11. Αντιστοίχισε τα αποτελέσματα που υπάρχουν στο δεύτερο πίνακα με το εξαγόμενο των πράξεων κάθε γραμμής του πρώτου πίνακα.

$(1 + 2) \cdot (3 + 4)$	20
$1 \cdot (2 + 3 \cdot 4)$	21
$(1 \cdot 2 + 3) \cdot 4$	9
$1 + (2 + 3) \cdot 4$	14

12. Αντιστοίχισε τα αποτελέσματα που υπάρχουν στο δεύτερο πίνακα με την αριθμητική παράσταση κάθε γραμμής του πρώτου πίνακα.

$2 + 2 \cdot 2$	150
$3 + 3 \cdot 3$	68
$4 + 4 \cdot 4 \cdot 4$	16
$5 + 5 \cdot 5 + 5 \cdot 5$	6
$5 \cdot 5 + 5 \cdot 5 \cdot 5$	12
$4 + 4 \cdot 4 - 4$	55

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΠΙΤΙ

1. Χρησιμοποίησε μόνο τα σύμβολα των πράξεων: + και · και τις παρενθέσεις “(” και “)” για να συμπληρώσεις τις γραμμές ώστε να προκύψουν σωστές ισότητες.

$$1 \quad 2 \quad 3 \quad 4 \quad = \quad 13$$

$$1 \quad 2 \quad 3 \quad 4 \quad = \quad 14$$

$$1 \quad 2 \quad 3 \quad 4 \quad = \quad 15$$

$$1 \quad 2 \quad 3 \quad 4 \quad = \quad 36$$

2. Συμπλήρωσε τα μαγικά τετράγωνα.

20		18
	17	
		14

26		
27	25	23

1	3	9
		18

18	36	72
		24

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Οι πιο παλιοί αριθμοί γράφτηκαν από τους Σουμέριους σε πήλινα πινακίδια της 3ης - 2ης χιλιετηρίδας π.Χ. Οι αριθμοί γράφονταν από τα δεξιά προς τα αριστερά. Πρώτα οι μονάδες, μετά οι δεκάδες κ.λπ. Το 1854 ανακαλύφθηκαν κοντά στις όχθες του Ευφράτη, πήλινα πινακίδια γραμμένα στην περίοδο 2300 - 1600 π.Χ. από τους Βαβυλώνιους που χρησιμοποιούσαν και το δεκαδικό σύστημα.

Οι Αιγύπτιοι από το 3000 - 2500 π.Χ. είχαν ειδικά ιερογλυφικά για την παράσταση των αριθμών. Τα ειδικά σύμβολα που είχαν για να παριστάνουν τις μονάδες κάθε δεκαδικής

τάξης φαίνονται στον ακόλουθο πίνακα:

				
1	10	100	1.000	10.000

	
100.000	1.000.000

Τον 5ο αιώνα π.Χ. στην Ιωνία δημιουργήθηκε το αλφαβητικό σύστημα αρίθμησης, που ήταν το τελειότερο σύστημα αρίθμησης μετά το αραβικό και έμεινε σε χρήση μέχρι και την Αναγέννηση, παράλληλα με το ρωμαϊκό. Σ' αυτό κάθε αριθμός από το 1 ως το 9, κάθε δεκάδα 10, 20, 30, ..., 90, κάθε εκατοντάδα 100, 200, ..., 900, συμβολίζονταν από ένα γράμμα του ελληνικού αλφαβήτου με μια οξεία πάνω αριστερά για

να τα ξεχωρίζουν από τα γράμματα των λέξεων. Επειδή χρειάζονταν 27 γράμματα για το συμβολισμό όλων αυτών των αριθμών και το αλφάβητο έχει μόνο 24, χρησιμοποίησαν ακόμη τρία σύμβολα το στίγμα Ϛ που παρίστανε τον αριθμό 6, το κόππα ϛ που παρίστανε τον αριθμό 90 και το σαμπί ϗ που παρίστανε τον αριθμό 900. Έτσι είχαν: Για μεγαλύτερους αριθμούς είχαν μια μικρή γραμμή κάτω αριστερά, που δήλωνε ότι η αξία του γράμματος πολλαπλασιαζόταν επί 1.000. Δηλαδή: ,δ = 4 x 1.000 = 4.000 και ,η = 8 x 1.000 = 8.000. Με το αλφαβητικό αριθμητικό σύστημα γράφουμε: ,βδ' για τον αριθμό 2004 και ω'λ'α' για τον 831. Οι Ρωμαίοι εισήγαγαν ένα δεκαδικό αριθμητικό σύστημα με ξεχωριστά

σύμβολα για τους αριθμούς 1, 5, 10, 50, 100, 500 και 1000. Πιο συγκεκριμένα χρησιμοποιούσαν τα σύμβολα:

I	V	X	L	C	D	M
1	5	10	50	100	500	1000

\bar{L}	\bar{C}
$50 \times 1.000 = 50.000$	$100 \times 100 \times 1.000 = 10.000.000$

Στη γραφή των αριθμών τους χρησιμοποιούσαν την προσθετική αρχή από τα αριστερά προς τα δεξιά αλλά και την αφαιρετική αρχή. Το 2 γράφεται II, το 3 γράφεται III, κ.λπ. Το 4 γράφεται IV (5-1), το 9 γράφεται IX (10-1), το 40 γράφεται XL (50-10), το 900 γράφεται CM (1.000-100), κ.λπ.

Για πολλούς αιώνες κυριάρχησε το ελληνικό και το ρωμαϊκό σύστημα

αρίθμησης. Το 1299 οι Κανονισμοί της “Τέχνης της Συναλλαγής” (Arte del Cambio) απαγόρευαν στους τραπεζίτες της Φλωρεντίας να χρησιμοποιούν τα Ινδοαραβικά αριθμητικά ψηφία και επέβαλαν τα ρωμαϊκά.

Τα σύμβολα που χρησιμοποιούμε σήμερα του δεκαδικού συστήματος έφτασαν και διαδόθηκαν στην Ευρώπη μέσω των Αράβων, για το λόγο αυτό ονομάστηκαν Αραβικά, αλλά είναι Ινδοαραβικά, διότι από τα συστήματα αρίθμησης που υπήρχαν στους Άραβες, το δεκαδικό σύστημα ήρθε απ’ τους Ινδούς. Αυτό εμφανίζεται για πρώτη φορά στο έργο του Αλ-Χουαρίζμι (787 - 850 μ.Χ.) “Αλγόριθμοι των Ινδικών αριθμών”. Ήρθε στη Μέση Ανατολή με τα καραβάνια από την Περσία και την Αίγυπτο την περίοδο 224 - 641 μ.Χ. Οι τύποι Ινδικών

**συμβόλων είναι τα λεγόμενα
“γκομπάρ” που χρησιμοποιούσαν
οι Άραβες στην Ισπανία που την
είχαν καταλάβει από το 711 μ.Χ.**

**Οι αριθμοί είχαν αναχθεί από
τη σχολή του Πυθαγόρα σε
θεμέλιο όλων των επιστη-
μών. Οι Πυθαγόρειοι πίστευαν ότι
όλοι οι νόμοι του σύμπαντος
μπορούν να εκφραστούν με την
βοήθεια των φυσικών αριθμών και
των λόγων τους. Αυτή η τολμηρή
υπόθεση εκφράζεται παραστατικά
στην περίφημη θέση τους “τα πά-
ντα είναι αριθμός”. Οι Πυθαγόρειοι
είχαν αναπτύξει ένα ιδιότυπο τρό-
πο συμβολισμού των αριθμών με
τη βοήθεια “ψήφων” διατεταγμέ-
νων στη μορφή κανονικών
γεωμετρικών σχημάτων. Έτσι**

σχημάτιζαν ακολουθίες “τρίγωνων αριθμών”, που ήταν διατεταγμένοι σε σχήμα τριγώνων, τετράγωνων αριθμών, που ήταν διατεταγμένοι σε σχήμα τετραγώνων:

Είδαμε ότι υπάρχουν αριθμητικά συστήματα που χρησιμοποιούν διαφορετικό αριθμό ψηφίων, όπως π.χ. είναι το δυαδικό αριθμητικό σύστημα που χρησιμοποιεί μόνο τα ψηφία 0 και 1. Στο δυαδικό σύστημα αντί για μονάδες, δεκάδες, εκατοντάδες, χιλιάδες κ.λπ. έχουμε:

μονάδες, δυάδες, τετράδες, οκτάδες, δεκαεξάδες κ.λπ. Έτσι στο τριαδικό σύστημα αρίθμησης αντίστοιχα θα χρησιμοποιούμε μόνο τρία ψηφία: 0, 1, 2, θα έχουμε μονάδες, τριάδες, εννιάδες κ.λπ.

Δεκαδικό	0	1	2	3	4	5	6	7
Δυαδικό	0	1	10	11	100	101	110	111
Τριαδικό	0	1	2	10	11	12	20	21

Δεκαδικό	8	9	10	11	12
Δυαδικό	1000	1001	1010	1011	1100
Τριαδικό	22	100	101	102	110

Δεκαδικό	13	14	15	16	...
Δυαδικό	1101	1110	1111	10000	...
Τριαδικό	111	112	120	121	...

ΣΧΕΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

► Με βάση την παραπάνω ιστορική αναδρομή κάνε ένα νοερό ταξίδι στο χρόνο προς το παρελθόν και φαντάσου ότι ζεις στη χώρα των Σουμερίων το 3000 π.Χ., των Αιγυπτίων από το 2500 π.Χ., των Ιώνων το 500 π.Χ., των Ρωμαίων το 1200 μ.Χ., των Ισπανών το 1300 μ.Χ., μέχρι την εποχή μας του 21ου αιώνα και γράψε δύο αριθμούς δικής σου επιλογής, όπως τους έγραφαν εκείνοι τότε.

A. 1.4. Ευκλείδεια διαίρεση - Διαιρετότητα

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Ο καθηγητής φυσικής
αγωγής πρέπει να
αποφασίσει με ποιο

τρόπο μπορεί να παρατάξει
τους 168 μαθητές του σχολείου για
την παρέλαση.

Μπορεί να φτιάξει πλήρεις τριάδες,
τετράδες, πεντάδες, εξάδες ή
επτάδες;

Πόσες από αυτές θα σχηματιστούν
σε κάθε περίπτωση;

Σκεφτόμαστε

Για να αποφασίσει ο καθηγητής με
ποιο τρόπο θα παρατάξει τους 168
μαθητές για την παρέλαση, πρέπει
να διαιρέσει το 168 με τους
αριθμούς 3, 4, 5, 6 και 7.

Παρατηρούμε ότι το 168 διαιρείται ακριβώς με το 3 και δίνει πηλίκο 56, οπότε μπορεί να παρατάξει τους 168 μαθητές σε 56 τριάδες.

Παρόμοια, η διαίρεση του αριθμού 168 με τους αριθμούς 4, 6, και 7

δίνει τα πηλίκα: 42, 28 και 24

αντίστοιχα. Επομένως, μπορούν να παραταχθούν οι μαθητές σε 42 τετράδες ή 28 εξάδες ή σε 24

επτάδες. Τέλος, η διαίρεση του 168 με το 5 δίνει πηλίκο 33 και αφήνει υπόλοιπο 3. Άρα, δεν μπορεί ο καθηγητής να παρατάξει τους μαθητές σε πλήρεις πεντάδες.

Θυμόμαστε - Μαθαίνουμε

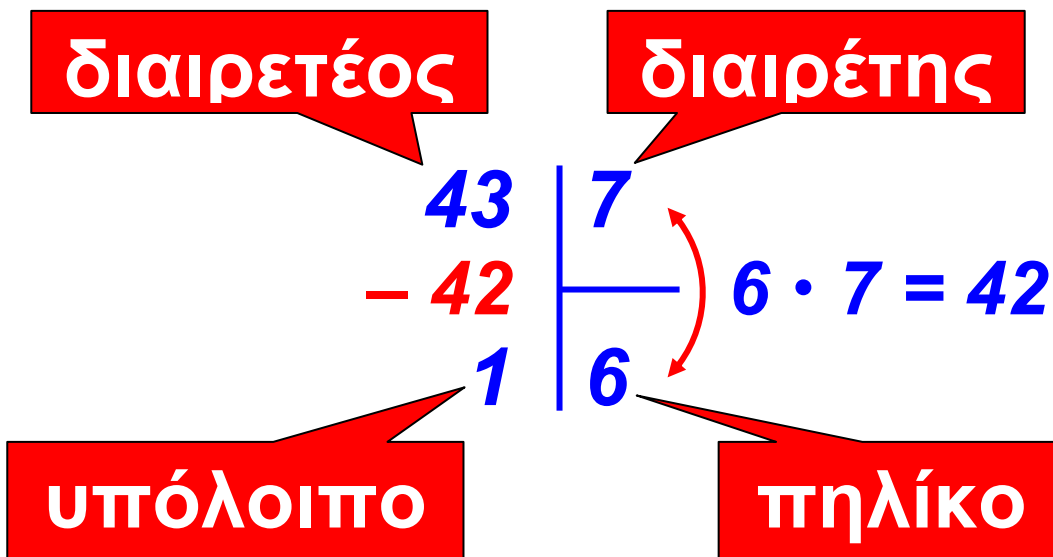

▶ Όταν δοθούν δύο φυσικοί αριθμοί Δ και δ , τότε υπάρχουν δύο άλλοι φυσικοί αριθμοί π και υ , έτσι ώστε να ισχύει:

$$\Delta = \delta \cdot \pi + \upsilon$$

- Ο αριθμός Δ λέγεται δαιρετέος, ο δ λέγεται δαιρέτης, ο αριθμός π ονομάζεται πηλίκο και το $υ$ υπόλοιπο της διαίρεσης.

- ◆ Το υπόλοιπο είναι αριθμός πάντα μικρότερος του δαιρέτη: $υ < \delta$

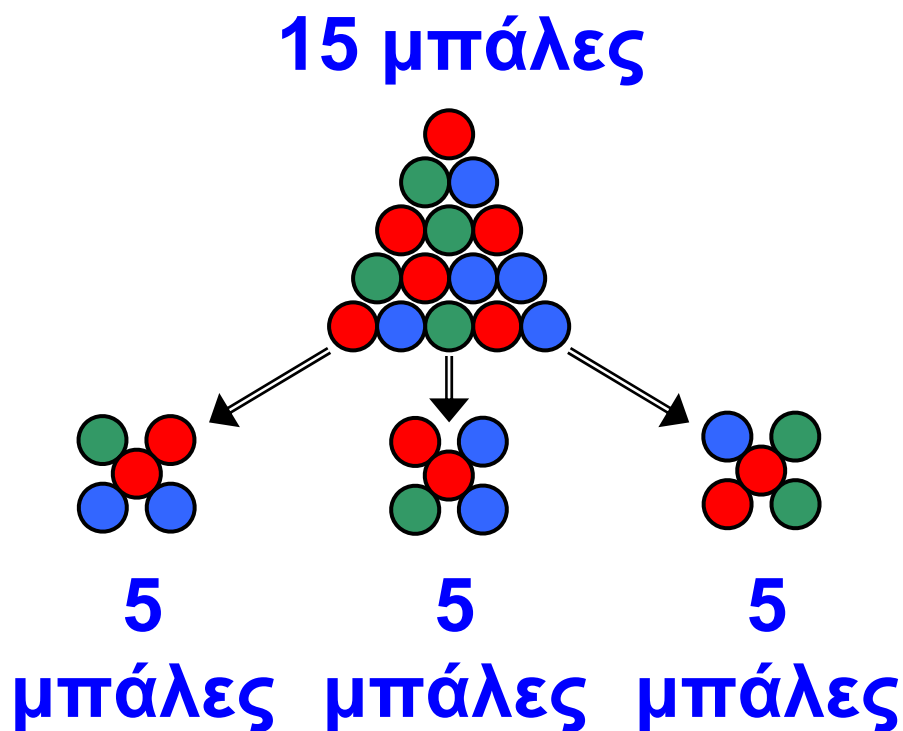
Δοκιμή

7	←	Δαιρέτης
<u>x 6</u>	←	Πηλίκο
42		
<u>+ 1</u>	←	Υπόλοιπο
43	←	Δαιρετέος

- Η διαίρεση της παραπάνω μορφής λέγεται Ευκλείδεια Διαίρεση.

- Αν το υπόλοιπο $υ$ είναι 0, τότε λέμε ότι έχουμε μία Τέλεια Διαίρεση:

$$\Delta = \delta \cdot \pi$$

◆ Στους φυσικούς αριθμούς η τέλεια διαίρεση είναι πράξη αντίστροφη του πολλαπλασιασμού, όπως είναι και η αφαίρεση πράξη αντίστροφη της πρόσθεσης.

▶ Ο διαιρέτης δ μιας διαίρεσης δεν μπορεί να είναι 0.

$$\delta \neq 0$$

▶ Όταν $\Delta = \delta$, τότε το πηλίκο $\pi = 1$

$$\alpha : \alpha = 1$$

▶ Όταν ο διαιρέτης $\delta = 1$, τότε το πηλίκο $\pi = \Delta$

$$\alpha : 1 = \alpha$$

▶ Όταν ο διαιρετέος $\Delta = 0$, τότε το πηλίκο $\pi = 0$

$$0 : \alpha = 0$$

Ονομάζουμε “Ευκλείδεια Διαίρεση” τη διαίρεση δυο αριθμών, προς τιμήν του Ευκλείδη, μεγάλου Έλληνα Μαθηματικού, ο οποίος έζησε περίπου από το 330 έως το 275 π.Χ. Μετά τις σπουδές του στην Αθήνα πήγε στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου, πόλη που αναδείχθηκε σε μεγάλο πολιτιστικό κέντρο του κόσμου εκείνης της εποχής με τη φροντίδα του Πτολεμαίου του Α΄. Το πιο σημαντικό έργο του Ευκλείδη είναι “Τα Στοιχεία” που αποτελούνται από 13 βιβλία και αποκρυσταλλώνουν την επιτυχημένη προσπάθεια του Ευκλείδη να αξιοποιήσει και να συστηματοποιήσει τις μαθηματικές γνώσεις της εποχής του.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ - ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

1. Ποιες από τις παρακάτω ισότητες εκφράζουν “Ευκλείδεια διαίρεση”;

(α) $120 = 28 \cdot 4 + 8$

(β) $1.345 = 59 \cdot 21 + 106$

(γ) $374 = 8 \cdot 46 + 6$

Λύση

(α) Έχουμε $v = 8$, που είναι μικρότερος από το 28 και μεγαλύτερος από το 4. Άρα, είναι υπόλοιπο της Ευκλείδειας διαίρεσης με διαιρέτη μόνο το 28 και όχι το 4.

(β) Έχουμε $v = 106$, που είναι μεγαλύτερος από το 59 και από το 21. Άρα δεν είναι υπόλοιπο μιας Ευκλείδειας διαίρεσης με διαιρέτη το 59 ή το 21.

(γ) Έχουμε $v = 6$, που είναι μικρότερος από το 8 και από το 46. Άρα είναι υπόλοιπο της Ευκλείδειας διαίρεσης με διαιρέτη είτε το 46 είτε το 8.

2. Σε μια δισκέτα μπορούν να αποθηκευτούν 11 φωτογραφίες. (α) Πόσες δισκέτες χρειάζονται για να αποθηκευτούν 5 φιλμ των 36 στάσεων το καθένα; (β) Για πόσες φωτογραφίες θα μείνει χώρος στην τελευταία δισκέτα;

Λύση

(α) Τα 5 φιλμ των 36 στάσεων το καθένα έχουν συνολικά $5 \cdot 36 = 180$ φωτογραφίες. Η διαίρεση των 180 φωτογραφιών με τις 11 που μπορούν να αποθηκευτούν σε μια δισκέτα, έχει πηλίκο 16 και υπόλοιπο 4, δηλαδή έχουμε $180 = 11 \cdot 16 + 4$.

Έτσι, χρειαζόμαστε 16 δισκέτες, περισσεύουν όμως 4 φωτογραφίες ακόμη, επομένως, θα πρέπει να πάρουμε επιπλέον μία δισκέτα, άρα θα χρειασθούν $16 + 1 = 17$ δισκέτες.

(β) Αφού στην τελευταία δισκέτα θα αποθηκευτούν οι 4 φωτογραφίες, που περίσσεψαν, θα μείνει χώρος για $11 - 4 = 7$ φωτογραφίες.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

1. Να κάνεις τις ακόλουθες διαιρέσεις και τις δοκιμές τους:

(α) $4002 : 69$ (β) $1445 : 17$,
(γ) $925 : 37$ (δ) $3621 : 213$,
(ε) $35280 : 2940$, (στ) $5082 : 77$.

2. Να υπολογίσεις: (α) Πόσο κοστίζει το 1 μέτρο υφάσματος αν τα 5 μέτρα κοστίζουν 65 €;
(β) Πόσο κοστίζει το 1 κιλό κρέας αν για τα 3 κιλά πληρώσαμε 30 €;
(γ) Πόσα δοχεία των 52 λίτρων θα χρειαστούν για 46.592 λίτρα κρασιού;

3. Να εξετάσεις ποιες από τις παρακάτω ισότητες παριστάνουν Ευκλείδειες διαιρέσεις:

(α) $125 = 35 \cdot 3 + 20$,

(β) $762 = 38 \cdot 19 + 40$,

(γ) $1500 = 42 \cdot 35 + 30$,

(δ) $300 = 18 \cdot 16 + 12$

4. Αν ο n είναι φυσικός αριθμός, ποια μπορεί να είναι τα υπόλοιπα της διαίρεσης $n : 8$;

5. Αν ένας αριθμός διαιρεθεί δια 9 δίνει πηλίκο 73 και υπόλοιπο 4. Ποιος είναι ο αριθμός;

6. Αν σήμερα είναι Τρίτη, τι μέρα θα είναι μετά από 247 ημέρες;

Α.1.5. Χαρακτήρες διαιρετότητας - ΜΚΔ - ΕΚΠ - Ανάλυση αριθμού σε γινόμενο πρώτων παραγόντων

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Το τοπικό γραφείο της UNISEF θα μοιράσει 150 τετράδια, 90 στυλό και 60 γόμες σε πακέτα δώρων, ώστε τα πακέτα να είναι τα ίδια και να περιέχουν και τα τρία είδη.

- **Μπορεί να γίνουν 10 πακέτα δώρων; Αν ναι, πόσα από κάθε είδος θα έχει κάθε πακέτο;**
- **Πόσα πακέτα δώρων μπορεί να γίνουν με όλα τα διαθέσιμα είδη;**
- **Πόσα πακέτα δώρων μπορεί να γίνουν με τα λιγότερα δυνατά από κάθε είδος;**

Θυμόμαστε - Μαθαίνουμε

- Πολλαπλάσια ενός φυσικού αριθμού a είναι οι αριθμοί που προκύπτουν από τον πολλαπλασιασμό του με όλους τους φυσικούς αριθμούς. $0, a, 2a, 3a, 4a, \dots$
 - ▶ Κάθε φυσικός αριθμός διαιρεί τα πολλαπλάσιά του.
 - ▶ Κάθε φυσικός που διαιρείται από έναν άλλο είναι πολλαπλάσιό του.
 - ▶ Αν ένας φυσικός διαιρεί έναν άλλον θα διαιρεί και τα πολλαπλάσιά του.
- Το μικρότερο μη μηδενικό από τα κοινά πολλαπλάσια δύο ή περισσότερων αριθμών που δεν είναι μηδέν το ονομάζουμε Ελάχιστο Κοινό Πολλαπλάσιο (ΕΚΠ) των αριθμών αυτών.

- Διαιρέτες ενός φυσικού αριθμού a λέγονται όλοι οι αριθμοί που τον διαιρούν.

- ▶ Κάθε αριθμός a έχει διαιρέτες τους αριθμούς 1 και a .

- Ένας αριθμός που έχει διαιρέτες μόνο τον εαυτό του και το 1 λέγεται πρώτος αριθμός, διαφορετικά λέγεται σύνθετος.

- Δύο φυσικοί αριθμοί a και b μπορεί να έχουν κοινούς διαιρέτες. Ο μεγαλύτερος από αυτούς ονομάζεται Μέγιστος Κοινός Διαιρέτης (ΜΚΔ) των a και b και συμβολίζεται $ΜΚΔ(a, b)$.

- Δύο αριθμοί a και b λέγονται πρώτοι μεταξύ τους αν είναι $ΜΚΔ(a, b) = 1$.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ - ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

1. Δύο πλοία επισκέπτονται ένα νησάκι. Το πρώτο ανά 3 ημέρες, το δεύτερο ανά 4 ημέρες. Αν ξεκίνησαν από το νησάκι ταυτόχρονα, σε πόσες ημέρες θα ξαναβρεθούν στο λιμάνι του νησιού;

Λύση

Βρίσκουμε τα πολλαπλάσια των αριθμών 3 και 4.

Πολλαπλάσια του 3													
0	3	6	9	12	15	18	21	24	27	30	33	36	...

Πολλαπλάσια του 4													
0	4	8	12	16	20	24	28	32	36	40	44	48	...

Οι αριθμοί 12, 24, 36, ... είναι κοινά πολλαπλάσια των αριθμών 3 και 4. Επειδή, το μικρότερο από τα κοινά πολλαπλάσια είναι το 12, γράφουμε: **ΕΚΠ (3, 4) = 12.**

Δηλαδή, ακριβώς μετά από 12 ημέρες θα ξαναβρεθούν τα δύο πλοία στο λιμάνι του νησιού και αυτό θα επαναλαμβάνεται κάθε 12 ημέρες.

2. Να αναλυθούν οι αριθμοί 2520, 2940, 3780 σε γινόμενο πρώτων παραγόντων. Με τη βοήθεια αυτής της ανάλυσης να βρεθεί ο ΜΚΔ και το ΕΚΠ αυτών των αριθμών.

Λύση

Αναλύουμε τους αριθμούς σε γινόμενα πρώτων παραγόντων και παίρνουμε μόνο τους κοινούς παράγοντες με το μικρότερο εκθέτη για το ΜΚΔ και τους κοινούς και μη κοινούς παράγοντες με το μεγαλύτερο εκθέτη για το ΕΚΠ.

2520	2	διαίρω με το 2
1260	2	»
630	2	»
315	3	διαίρω με το 3
105	3	»
35	5	διαίρω με το 5
7	7	διαίρω με το 7
1		

$$2520 = 2^3 \cdot 3^2 \cdot 5 \cdot 7$$

2940	2	διαίρω με το 2
1470	2	»
735	3	διαίρω με το 3
245	5	διαίρω με το 5
49	7	διαίρω με το 7
7	7	»
1		

$$2940 = 2^2 \cdot 3 \cdot 5 \cdot 7^2$$

3780	2	διαίρω με το 2
1890	2	»
945	3	διαίρω με το 3
315	3	»
105	3	»
35	5	διαίρω με το 5
7	7	διαίρω με το 7
1		

$$3780 = 2^2 \cdot 3^3 \cdot 5 \cdot 7$$

$$\text{ΜΚΔ (2520, 2940, 3780)} =$$

$$= 2^2 \cdot 3 \cdot 5 \cdot 7 = 420$$

$$\text{ΕΚΠ (2520, 2940, 3780)} =$$

$$= 2^3 \cdot 3^3 \cdot 5 \cdot 7^2 = 420$$

Κριτήρια Διααιρετότητας

- Κριτήρια Διααιρετότητας με 2, 3, 4, 5, 9, 10 ή 25 λέγονται οι κανόνες με τους οποίους μπορούμε να συμπεραίνουμε, χωρίς να κάνουμε τη διαίρεση, αν ένας φυσικός αριθμός διαιρείται με τους αριθμούς αυτούς.

- ▶ Ένας φυσικός αριθμός διαιρείται με 10, αν λήγει σε ένα μηδενικό.
- ▶ Ένας φυσικός αριθμός διαιρείται με το 2, αν το τελευταίο ψηφίο είναι 0, 2, 4, 6, 8.
- ▶ Ένας φυσικός αριθμός διαιρείται με το 5, αν λήγει σε 0 ή 5.
- ▶ Ένας φυσικός αριθμός διαιρείται με το 3 ή το 9, αν το άθροισμα των ψηφίων του διαιρείται με το 3 ή το 9 αντίστοιχα.
- ▶ Ένας φυσικός αριθμός διαιρείται με το 4 ή το **25**, αν τα δύο τελευταία ψηφία του σχηματίζουν αριθμό που διαιρείται με το 4 ή το 25 αντίστοιχα.

3. Να βρεθεί αν διαιρούνται οι αριθμοί 12510, 772, 225, 13600 με 2, 3, 4, 5, 9, 10, 25, 100.

Λύση

	2	3	4	5	9	10	25	100
12.510	✓	✓	–	✓	✓	✓	–	–
772	✓	–	✓	–	–	–	–	–
225	–	✓	–	✓	✓	–	✓	–
13.600	✓	–	✓	✓	–	✓	✓	✓

4. Να βρεθούν όλοι οι πρώτοι αριθμοί μεταξύ του 1 και του 100.

2 3 5 7 19
 11 17 13 23
 31 29 37 41
 43 59 61 53
 73 47 71 79
 83 89
 97

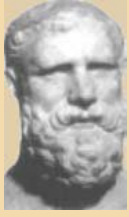
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100

Λύση

Οι αρχαίοι Έλληνες γνώριζαν ότι δεν υπάρχει μέγιστος πρώτος αριθμός, δηλαδή ότι οι πρώτοι αριθμοί είναι άπειροι στο πλήθος. Γνώριζαν ακόμη ότι δεν υπάρχει ένας απλός κανόνας που να δίνει τους διαδοχικούς πρώτους αριθμούς. Με την απλή μέθοδο του Ερατοσθένη, γνωστή ως “Κόσκινο του Ερατοσθένη”,

που χρησιμοποιείται μέχρι και σήμερα, βρίσκουμε όλους τους πρώτους αριθμούς που είναι μικρότεροι από δοσμένο αριθμό. Στον παραπάνω πίνακα διαγράφουμε τον αριθμό 1 που δεν είναι ούτε πρώτος ούτε σύνθετος. Μετά σημαδεύουμε το 2 και διαγράφουμε όλα τα πολλαπλάσιά του. Το ίδιο κάνουμε και με τους αριθμούς 3, 5 κ.λπ. Μ' αυτόν τον τρόπο διαγράφονται όλοι οι σύνθετοι αριθμοί και μένουν μόνο οι πρώτοι, από το 1 έως το 100:

2, 3, 5, 7, 11, 13, 17, 19, 23, 29, 31, 37, 41, 43, 47, 53, 59, 61, 67, 71, 73, 79, 83, 89, 97.

Ο Ερατοσθένης (Κυρήνεια Λιβύης 276 π.Χ. - Αλεξάνδρεια 197 π.Χ.) διακρίθηκε ως Μαθηματικός, Φυσικός, Γεωγράφος, Αστρονόμος, Ιστορικός και Φιλολόγος. Από το 235 π.Χ. και επί 40 χρόνια, διετέλεσε διευθυντής της περίφημης βιβλιοθήκης της Αλεξάνδρειας και δίδαξε στο Μουσείο της. Στα περίφημα “Γεωγραφικά” που παρουσίασε την πρώτη ακριβή μαθηματική μέτρηση της περιμέτρου (μεσημβρινού) της Γης, ως 250.000 στάδια (= 39.400 - 41.000 Km, έναντι της πραγματικής 40.000 Km) (Κλεομήδης, Στράβων). Επίσης, υπολόγισε την απόσταση της σελήνης 780.000 στάδια και του Ήλιου 804.000.000 στάδια. Μέτρησε την κλίση του άξονα της γης με μεγάλη ακρίβεια και έφτιαξε

ένα κατάλογο που περιελάμβανε 675 αστέρες. Λάτρης της ταξινομήσης της ανθρώπινης γνώσης, ο Ερατοσθένης δεν μπόρεσε να αντέξει τη στέρηση της μελέτης, που του επέβαλε η γεροντική τύφλωση και τελικά τερμάτισε τη ζωή του, σε ηλικία 82 ετών, με απεργία πείνας.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

1. Συμπλήρωσε τα παρακάτω κενά:

(α) Ένα κοινό πολλαπλάσιο των αριθμών 5 και 8 είναι ο αριθμός

..... και το ΕΚΠ $(5, 8) = \dots\dots$

(β) Αν το ΕΚΠ $(\alpha, \beta) = \beta$, ο β είναι

..... του α .

(γ) Πρώτοι λέγονται οι αριθμοί που

.....

.....

και σύνθετοι λέγονται οι αριθμοί

που

(δ) Δύο αριθμοί ονομάζονται πρώτοι μεταξύ τους όταν

.....

2. Συμπλήρωσε το κενό με το κατάλληλο ψηφίο ώστε, ο αριθμός που θα σχηματιστεί να διαιρείται με το 9:

(α) $6\boxed{}4$, (β) $95\boxed{}4$, (γ) $601\boxed{}$.

3. Τοποθέτησε ένα “x” στην αντίστοιχη θέση

(α) ΕΚΠ (3, 5) =

8 9 15 30

(β) ΕΚΠ (11, 6) =

17 36 66 132

(γ) ΕΚΠ (5, 10) =

10 15 45 50

(δ) ΕΚΠ (3, 2, 5) =

15 20 30 60

(ε) ΕΚΠ (3, 6, 9) =

9 18 36 27

(στ) ΕΚΠ (8, 12, 15) =

15 30 60 120

4. Η εταιρεία Α βγάζει νέο μοντέλο αυτοκινήτου κάθε 2 χρόνια ενώ η εταιρεία Β κάθε 3 χρόνια και η εταιρεία Γ κάθε 5 χρόνια. Αν το 2001 έβγαλαν και οι τρεις εταιρείες νέα μοντέλα, πότε θα ξαναβγάλουν και οι τρεις μαζί νέο μοντέλο;

5. Ένας γυμναστής παρατήρησε ότι όταν τοποθετεί τους μαθητές της α΄ γυμνασίου ανά 3, ανά 5 και ανά 7 δεν περισσεύει κανένας. Πόσοι ήταν οι μαθητές της α΄ γυμνασίου στο σχολείο αυτό, αν γνωρίζουμε ότι το πλήθος τους είναι μεταξύ 100 και 200;

6. Ο Γιάννης πηγαίνει στον κινηματογράφο κάθε 10 ημέρες και ο Νίκος κάθε 12 ημέρες. Αν συναντήθηκαν στις 10 Μαρτίου στον κινηματογράφο, τότε θα ξανασυναντηθούν; Στο διάστημα μεταξύ των δύο συναντήσεων τους πόσες φορές έχει πάει ο καθένας τους χωριστά στον κινηματογράφο;

7. Τοποθέτησε ένα “x” στην αντίστοιχη θέση

(α) ΜΚΔ (5, 8) =

1 5 8 40

(β) ΜΚΔ (16, 24) =

4 8 16 24

(γ) ΜΚΔ (30, 15) =

3 5 15 30

(δ) $MΚΔ (10, 30, 60) =$

5 10 30 60

(ε) $MΚΔ (22, 32, 50) =$

2 11 72 82

8. Δύο αριθμοί έχουν ΜΚΔ το 24. Να δικαιολογήσεις γιατί έχουν και άλλους κοινούς διαιρέτες διαφορετικούς από τη μονάδα.

9. Βρες τους διαιρέτες των αριθμών: 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, Ποιοι από τους αριθμούς αυτούς είναι πρώτοι; Ποιοι είναι σύνθετοι;

10. Το διπλάσιο ενός πρώτου αριθμού είναι πρώτος αριθμός ή σύνθετος και γιατί;

11. Να βρεις όλους τους διαιρέτες των παρακάτω αριθμών:

**(α) 28, (β) 82, (γ) 95, (δ) 105,
(ε) 124, (στ) 345, (ζ) 1.232,
(η) 3.999.**

12. Να αναλυθούν οι ακόλουθοι αριθμοί σε γινόμενο πρώτων παραγόντων:

(α) 78, (β) 348, (γ) 1.210, (δ) 2.344.

Ανακεφαλαίωση

ΦΥΣΙΚΟΙ ΑΡΙΘΜΟΙ: 1, 2, 3, 4, ...

Άρτιοι αριθμοί είναι οι φυσικοί που διαιρούνται με το 2

Περιττοί αριθμοί είναι οι φυσικοί που δεν διαιρούνται με το 2

Πράξεις μεταξύ φυσικών αριθμών

Πρόσθεση: $\alpha + \beta = \gamma$

α και β λέγονται προσθετέοι και το γ λέγεται άθροισμα των α και β .

Ιδιότητες της πρόσθεσης:

• $\alpha + \beta = \beta + \alpha$ (Αντιμεταθετική)

• $\alpha + (\beta + \gamma) = (\alpha + \beta) + \gamma$

(Προσεταιριστική)

• $\alpha + 0 = 0 + \alpha = \alpha$

(το 0 δεν τον μεταβάλλει)

Αφαίρεση: $\alpha - \beta = \gamma$, $\alpha > \beta$

Το α λέγεται μειωτέος,
το β λέγεται αφαιρετέος
και το γ λέγεται διαφορά.

Αν $\alpha - \beta = \gamma$ τότε
 $\alpha = \beta + \gamma$ ή $\alpha - \gamma = \beta$

- $\alpha - 0 = \alpha$

Πολλαπλασιασμός: $\alpha \cdot \beta = \gamma$

α και β λέγονται παράγοντες και
το γ λέγεται γινόμενο των α και β .

Ιδιότητες του πολλαπλασιασμού:

- $\alpha \cdot \beta = \beta \cdot \alpha$ (Αντιμεταθετική)

- $\alpha \cdot (\beta \cdot \gamma) = (\alpha \cdot \beta) \cdot \gamma$

(Προσεταιριστική)

- $\alpha \cdot 1 = 1 \cdot \alpha = \alpha$

(το 1 δεν τον μεταβάλλει)

Τέλεια Διαίρεση $\alpha : \beta = \gamma$, $\beta \neq 0$

Το α λέγεται διαιρετέος,
το β λέγεται διαιρέτης
και το γ λέγεται πηλίκο.

Αν $\alpha : \beta = \gamma$

τότε $\alpha = \beta \cdot \gamma$ ή $\alpha : \gamma = \beta$

- $\alpha : 1 = \alpha$ και $\alpha : \alpha = 1$ και $0 : \alpha = 0$

ΕΠΙΜΕΡΙΣΤΙΚΗ ΙΔΙΟΤΗΤΑ

Του πολλαπλασιασμού
ως προς την πρόσθεση:

$$\alpha \cdot (\beta + \gamma) = \alpha \cdot \beta + \alpha \cdot \gamma$$

Του πολλαπλασιασμού
ως προς την αφαίρεση:

$$\alpha \cdot (\beta - \gamma) = \alpha \cdot \beta - \alpha \cdot \gamma$$

Δύναμη:

$a^n = a \cdot a \cdot a \cdot \dots \cdot a$ (n παράγοντες)

Το a λέγεται βάση και το n εκθέτης

Ευκλείδεια Διαίρεση:

$$\Delta = \delta \cdot \pi + \upsilon, \quad 0 \leq \upsilon < \delta$$

*Το Δ λέγεται διαιρετέος,
το δ διαιρέτης, το π πηλίκο
και το υ υπόλοιπο*

Προτεραιότητα Πράξεων

1 Δυνάμεις

2 Πολλαπλασιασμοί και Διαιρέσεις

3 Προσθέσεις και Αφαιρέσεις

Οι πράξεις μέσα στις παρενθέσεις προηγούνται και γίνονται με την παραπάνω σειρά

ΟΡΙΣΜΟΙ

• Το μικρότερο μη μηδενικό από τα κοινά πολλαπλάσια που έχουν δύο μη μηδενικοί αριθμοί λέγεται ΕΚΠ αυτών.

• Ένας αριθμός α που έχει διαιρέτες

μόνο τον α και το 1 λέγεται πρώτος αριθμός, αλλιώς λέγεται σύνθετος

• Ο μεγαλύτερος από τους κοινούς διαιρέτες που έχουν δύο αριθμοί λέγεται ΜΚΔ αυτών.

• Δύο αριθμοί α και β λέγονται πρώτοι μεταξύ τους όταν $\text{ΜΚΔ}(\alpha, \beta) = 1$

Κριτήρια Διαιρετότητας:

Ένας φυσικός αριθμός διαιρείται:

▶ με το 10, 100, 1000, ... αν λήγει σε 1, 2, 3, ... μηδενικά

▶ με το 2, αν το τελευταίο ψηφίο του είναι 0, 2, 4, 6, 8.

▶ με το 5, αν λήγει σε 0 ή 5

▶ με το 3 ή το 9, αν το άθροισμα των ψηφίων του διαιρείται με το 3 ή το 9

▶ με το 4 ή 25, αν τα δύο τελευταία ψηφία του είναι αριθμός που διαιρείται με το 4 ή 25

Επαναληπτικές Ερωτήσεις Αυτοαξιολόγησης

Ασκήσεις Σωστού ή Λάθους

Γράψε “Σ” ή “Λ” για κάθε σωστή ή λάθος πρόταση:

1. *Ισχύει ότι: $(100 - 30) - 10 = 100 - (30 - 10)$*

2. *Για να πολλαπλασιάσουμε έναν αριθμό με το 11 τον πολλαπλασιάζουμε με το 10 και προσθέτουμε 1.*

3. *Το γινόμενο $3 \cdot 3 \cdot 3$ γράφεται 3^3 .*

4. *Το 2^5 ισούται με 10.*

5. *$\alpha + \alpha + \alpha + \alpha = 4 \cdot \alpha$.*

6. *$\alpha \cdot \alpha \cdot \alpha \cdot \alpha \cdot \alpha \cdot \alpha = \alpha^5$.*

7. *$2^3 + 3 = 11$.*

8. $3 \cdot 10^2 + 2 \cdot 10^1 + 2 = 322.$
9. $20 - 12 : 4 = 2.$
10. $9 \cdot 3 - 2 + 5 = 30.$
11. $(3 \cdot 1 - 3) : 3 = 0.$
12. Στη σειρά των πράξεων:
 $7 + (6 \cdot 5) + 4$, οι παρενθέσεις
δεν χρειάζονται.
13. Η διαφορά δύο περιττών
αριθμών είναι πάντα
περιττός αριθμός.
14. Αν ο αριθμός α είναι
πολλαπλάσιο του αριθμού β ,
τότε ο α διαιρείται με το β .
15. Το 38 είναι πολλαπλάσιο
του 2 και του 3.
16. Ο αριθμός 450 διαιρείται με
το 3 και το 9.

17. Ο 35 και ο 210 έχουν μέγιστο κοινό διαιρέτη τον αριθμό 5.
18. Το ΕΚΠ των 2 και 24 είναι ο αριθμός 48.
19. Η διαίρεση $420 : 15$ δίνει υπόλοιπο 18.
20. Η σχέση $177 = 5 \cdot 35 + 2$ είναι μια ευκλείδεια διαίρεση.
21. Ο αριθμός $3 \cdot \alpha + 9$ διαιρείται με το 3.
22. Ο αριθμός 300 αναλύεται σε γινόμενο πρώτων παραγόντων ως $3 \cdot 10^2$.
23. Ο αριθμός 224 διαιρείται με το 4 και το 8.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ Α΄ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ – ΑΛΓΕΒΡΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο –

<i>Οι φυσικοί αριθμοί</i>	16
1.1. Φυσικοί αριθμοί – Διάταξη Φυσικών – Στρογγυλοποίηση	22
1.2. Πρόσθεση, αφαίρεση και πολλαπλασιασμός φυσικών αριθμών.....	38
1.3. Δυνάμεις φυσικών αριθμών ...	66
1.4. Ευκλείδεια διαίρεση – Διαιρετότητα	88
1.5. Χαρακτήρες διαιρετότητας – ΜΚΔ – ΕΚΠ – Ανάλυση αριθμού σε γινόμενο πρώτων παραγόντων	98
<i>Ανακεφαλαίωση</i>	116
<i>Επαναληπτικές Ερωτήσεις Αυτοαξιολόγησης</i>	121

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.